

ЎЗ УЙИНГНИ, ЎЗ ЮРТИНГНИ ЎЗИНГ АСРА!

Mustaqillik huquq demakdir

HUQUQ

31

(346)

YURIDIK GAZETA

August						
D.	30	2	9	16	23	
S.	31	3	10	17	24	
Ch.		4	✓ 11	18	25	
P.		5	12	19	26	
J.		6	13	20	27	
Sh.		7	14	21	28	
Y.	1	8	15	22	29	

2004

Gazeta 1997-yil 27-avgustdan chiqq boshlagan.

WWW.HUQUQ.UZ. E-mail: Info@huquq.uz

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ИЧКИ ИШЛАР ВАЗИРЛИГИНИНГ РАСМИЙ АХБОРОТИ

2004 йил 30 июл куни Тошкент шаҳрида соат 16.45-17.00 да ун жойда портлаш рўй берди. Улар АҚШ, Исроил элчихоналари ва Ўзбекистон Бош прокуратураси бинолари олдида ўзини-ўзи портлатган террорчилар томонидан содир этилди. Оқибатда икки киши ҳалок бўлди. Тўққиз киши жароҳатланди. Улардан икkitасининг аҳоли оғир. АҚШ ва Исроил элчихоналарининг бинолари зарар кўрмади. Бош прокуратура биносининг кириш жойига зарар етди. Ўзини портлатган террорчининг шахси аниқланмади. Улардан бирининг ёнида шахсини тасдиқловчи ҳужжат-

лар топилди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислам Каримов раҳбарлигида тегишли идора ва хизматлар раҳбарларидан иборат Ҳукумат комиссияси тузилди. Тергов ишлари бошланди.

Террорчиларни шахси ва уларнинг алоқаларини аниқлаш чора-тадбирлари кўрилмади. Айни пайтда элчихоналар ва бошқа муҳим объектларни қўриқлаш, террорчилик ҳаракатларининг олдини олишга қаратилган чоралар қўйилди.

Тошкент шаҳрида рўй берган террорчилик ҳаракатлари юзасидан ташкил этилган Ҳукумат комиссиясининг биринчи мажлиси 2004 йил 30 июл куни соат 20.00да бўлиб ўтди.

Унда тегишли хизмат ва идораларнинг содир этилган портлаш билан боғлиқ фактларнинг таҳлили, уларни текширишга оид аниқ чоралар тўғрисида ахборотлари тингланди. Батафсил ва чуқур текширувчи амалга оширишда террорчилик ҳаракатлари сабаб-

31 июл куни Оқсаройда Тошкент шаҳрида рўй берган террорчилик ҳаракатлари бўйича ташкил этилган Ҳукумат комиссиясининг навбатдаги мажлиси бўлиб ўтди.

Мажлиси Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислам Каримов бошқарди.

Тегишли хизматлар ва идоралар раҳбарлари содир этилган портлашлар билан боғлиқ фактларнинг таҳлили ҳамда уларни текшириш борасида кўрилатган аниқ чоралар тўғрисида ахборот берди.

Илгирлида аҳоли ўртасида тушунтириш ишлари олиб боришга эътибор қаратилди. Террорчилик ҳаракатларининг такрорланмаслиги учун зарур чоралар

лари ва ижрочиларини аниқлаш юзасидан ҳаракат режаси қабул қилинди.

Ҳукумат комиссияси террорчилик оқибатида ҳалок бўлганларнинг оила аъзолари ва яқинларига чуқур ҳамдардлик билдиради.

Жабрланганларга зарур ёрдам кўрсатиш бўйича барча чора-тадбирлар кўрилди.

Ҳукумат комиссияси республика аҳолисини ҳушёрликка ва ҳуқуқни муҳофаза қилиш органларига ёрдам кўрсатишга даъват этди.

кўрилгани, пойтахтимизда тинчлик-осойишталик ҳукмрон эканлиги, хавотир учун ҳеч қандай асос йўқлиги қайд қилинди.

Атрофича ва чуқур текширувчи амалга ошириш, террорчилик ҳаракатларининг сабаблари ва ижрочиларини аниқлаш ишларини қўйиштириш, хусусан, террорчиларнинг шахси ва уларнинг кимлар билан алоқадорлигини, ортида кимлар турганлигини жиҳдди текшириш юзасидан қатъий кўрсатмалар берилди.

Президентимиз террорчилик оқибатида ҳалок бўлганларнинг оила аъзолари ва яқинларига чуқур ҳамдардлик билдирди. Жабрланганларга ёрдам кўрсатиш учун барча чора-тадбирлар кўрилиши кераклигини алоҳида таъкидлади.

MUNOSABAT

КЕЛАЖАККА УМИД ВА ИШОНЧ

Тошкент шаҳрида юз берган террорчилик ҳаракатлари натижасида бегуноҳ қурбон бўлганларнинг оила аъзоларига чуқур таъзия билдираман. Давлатимизнинг ривожини, халқимизнинг осуда яшашини кўриб қўйиб, бузган кимсаларни қишлоғимиз ахли қатъий қоралайди. Улар қорани яна эришга олмастлигига биз аминмиз. Чунки халқимиз қалбида фақат бир нарсаси — келажакка умид ва ишонч мавжуд.

Оллоҳ таолодан халқимизга куч-қувват, сабр-матонат тилайман.

Бектурди ЖУМАНИЕЗОВ,

Хива тумани «Ўзбекистон» ширкат хўжалиги бош пудратчиси, Ўзбекистон Қаҳрамони

ХУШЁРЛИК ВА ЯНА ХУШЁРЛИК!

30 июл куни Тошкентдаги АҚШ ва Исроил элчихоналари ҳамда Республика Бош прокуратураси биносидан содир этилган террористик ҳаракатлар бизни яна бир бор хушёр бўлишга ундайди.

Бу гал мана учун террорчилар айнан Бош прокуратура ва элчихоналарини нишон қилиб олди деган савол туғилиши табиий. Бунинг сабаби барчага аён: мамлакатимизнинг ҳақон ҳамжамиятида обрўси ошиб бораётгани, қатор давлатлар ва халқаро ташкилотлар билан ҳамкорлик доираси кенгайётгани, хусусан АҚШ ва Россия сингари йирик давлатлар билан стратегик ҳамкорлик тўғрисидаги шартномаларнинг тузилгани, ақинда Тошкентда бўлиб ўтган ШХТга аъзо давлатлар раҳбарлари кенгашининг мажлисида ушбу тузилма доирасида иқтисодий, илмий-маданий алоқаларни кучайтириш, интеграция жараёнини чуқурлаштириш масаласи кўрилгани ва айниқса мазкур ташкилотнинг минтақавий аксилтеррор тузилмаси учун пойтахтимизнинг доимий қароргоҳ қилиб танлангани аламзада галамисларга тинчлик бермаётти. Шу йил 28-30 март ва 1 апрел кунлари юртимизда содир этилган портлашларда айбланган кишилар устидан суд жараёнининг бошлангани ва бунда прокуратура ходимларининг жонбозликлари террорчиларни бутунлай қўртурди деса бўлади.

Шу боис хушёрлигини турмуш тарзининг бир қисмига айлантиришимиз зарур. Содиқ этилган ғожега ғувоҳ бўлиб афсусланишдан кўра унинг олдини олиш минг қарра афзал эканлигини ёддан чиқармаслик лозим.

Рауф ҒАФФОРОВ,
ТДЮИ доценти

SAVLOVLAR OLDIDAN

Давлатчиликнинг шаклланиши ва ривожланиши тарихини давлат ҳокимияти билан фуқаролар ўртасидаги муносабатларнинг тартибга солиш жараёнидан ажратиб бўлмайди. Аслида мазкур жараёнинг мазмунини муайян давлат табиатини белгилаб беради. Қонунчилик ҳокимиятини конституциявий тузум доирасида амалга оширувчи вакиллик органлари барча демократик давлатларда халқнинг сиёсий иродаси замирида таркиб топади ва фаолият кўрсатади. Ушбу таъминлай ҳар томонлама эркинликни қарор топтиришга йўналтирилган бўлиб, ўз навбатида шу эркинликнинг мустақкам қафолати ҳисобланган халқ вакиллиги демократиясининг олий қадрияти ҳисобланади.

ВАКИЛЛИК ДЕМОКРАТИЯСИНИ МУСТАҚКАМЛАШДАГИ МУҲИМ БОСҚИЧ

Ўзбекистон Конституцияси миллий манфаатларни ҳаракатга келтирувчи асосий кучга айланиб, ундаги давлатчиликни ривожлантириш билан боғлиқ қоидаларга тўлиқ риоя қилиниши туб ижтимоий-иқтисодий ислохотларни ўтказишга, демократия институтларининг қарор топиб, такомиллаштириш учун мустақкам ҳуқуқий замин яратмоқда.

Ўзбекистон президенти Ислам Каримов «Ўзбекистон XXI аср бўсағасида: ҳавфсизликка таҳдид, барқарорлик шартлари ва тараққиёт қафолатлари» асарига демократик ислохотларнинг аҳамиятига тўхталар экан, «очиқ демократик давлатни қуриш, бозор муносабатларини вужудга келтириш халқаро эътироф этилган конституциявий ҳамда ҳуқуқий асосда амалга оширилмоқда. Бу асос иқтисодиётни ислоҳ қилиш, унинг кенг қўламда ҳақон ҳамжамиятига интеграциялашуви учун кучли ҳуқуқий қафолатлар ва шарт-шароитларни таъминлаб беради» деб таъкидлайди.

Мамлакатимизда ҳуқуқий давлатчиликни барпо этиш муаммолари қаторида парламентаризм таъминлаш борасида фаолият кўрсатувчи давлат ҳокимияти институтлари билан боғлиқ масалалар ҳам муҳим аҳамият касб этмоқда.

(Давоми 4-бетда).

Мустақиллик иншоотлари

Дунёнинг ишлари кизик. Кимлардир қуради, яратди, ўзидан яхши нол қолдиришга ҳаракат қилади. Бировларнинг иши эса бузғунчилик, қўпорувчилик.

Ўзбекистон мустақиллигининг 13 йиллигини муносиб қутиб олиш учун юртдошларимиз байрам кайфиятида кунни тунга улаб меҳнат қилаётган бир пайтда пойтахтимизда амалга оширилган террорчилик ҳаракатлари фикримизнинг далилидир.

Эзгулик ҳамиша ёвузлик устидан галаба қозонади. Халқимизни танлаган йўлидан, бунёдкорлик ишларидан ҳеч қандай куч қайтаролмайди.

Бугун пойтахтимиз улкан қурилишлар майдонига айланган. Юнусобод туманидаги Хидирали Эргашев ҳамда Хусниддин Асомов кўчаларини бирлаштирувчи умумий узунлиги 400 метрдан зиёд бўлган улкан кўприк қуриб битказилиш арафасида. Бош пудратчи «Тошқўприққурилиш» трести қурувчилари кўприкни Мустақилликнинг 13 йиллиги арафасида топириш ҳаракатидалар.

Суратда: қурилишдан лавжа; ҳайдовчи Рустам Комилов.

RESPUBLIKA BOSH PROKURATURASIDA

КЕНГАЙТИРИЛГАН ХАЙЪАТ МАЖЛИСИ

Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси хайъатининг кенгайтирилган мажлиси бўлиб ўтди. Мажлисни Республика Бош прокурори Рашидjon Кодиров олиб борди.

Унда прокуратура органларининг мамлакатда қонунчиликни мустахкамлаш, фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини муҳофаза қилиш, жиноятчилик ва ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш юзасидан 2004 йил биринчи ярим йиллигидаги фаолият аёнлари ва келгусидаги вазифалар муҳокама қилинди. Прокуратура органлари ўзларига юклатилган назорат фаолиятини амалга оширишда эътиборни турли соҳаларда қонун устуворлигини таъминлаш, фуқароларнинг ҳуқуқ ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш, қонунбузарликнинг олдини олишга қаратди.

Ўзбекистон Президентининг 2004 йил 11 март куни қабул қилинган «Қишлоқ ҳўжалигида ислохотларни амалга оширишга қаратилган қонунлар ижросини таъминлашга оид қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»-ги фармони билан прокуратура органлари зиммасига қишлоқ ҳўжалиги соҳасида қонунлар ижросини назорат қилиш, деҳқон ва фермерларни ҳимоялаш, қишлоқ ҳўжалигидаги ҳуқуқсизликларга барҳам бериш каби масъулиятли вазифалар юклатилди.

Шу мақсадда ҳуқуқнинг фермер ҳўжаликлари ривожлантириш концепцияси асосида кам рентабелли ширкатлари фермер ҳўжаликларига айлантириш, уларга ер ажратиш, шартнома интизомини мустахкамлаш, тадбиркор манфаатларини ҳимоя қилиш ва ижтимоий соҳада қонунчиликни таъминлашга қаратилган тадбирлар ишчилик билан олиб борилди.

Иш ҳақи, пенсия ва нафақаларнинг ўз вақтида тўлиниши, фуқароларнинг иш билан таъминланиши ҳамда бошқа ижтимоий ҳуқуқларнинг қамолланиши бо-

расида йўл қўйилаётган қонунбузилишларни бартараф этиш чоралари кўрилди.

Мазкур соҳаларда ўтказилган текшириш натижаларига кўра 100 мингга яқин прокурор назорати ҳужжатлари қўлланиб, хизмат вазифасини талаб даражасида бажармаган 51 минг нафар мансабдор интизомий, маъмурий ва моддий жавобгарликка тортилди.

Прокуратура органлари томонидан жисмоний ва юридик шахслар, жумладан, тадбиркорлик субъектларининг манфаатларини қўзғала судларга 31 млрд. сўмлик 21 мингта даъво аризаси киритилди.

Бош прокуратура ҳузуридаги СВОЖКК департаменти томонидан ҳам муайян ишлар амалга оширилиб, бюджетга қўшимча 23 млрд. сўмлик солиқ ва жарима ундирилишига эришилди.

Воёга етмаганларнинг ҳуқуқий ҳимоясини таъминлаш борасидаги ишлар кучайтирилди, қўлланилган 10 мингтадан ортиқ прокурор назорати ҳужжатлари асосида қўллаб қонунбузилишлар бартараф этилди.

Жиноятчиликнинг олдини олиш бўйича ҳуқуқни муҳофаза қилувчи бошқа органлар, ҳокимлик ва фуқароларнинг ўзини-ўзи бошқариш идоралари, нодавлат ташкилотлар

билан ҳамкорлик мустахкамланди. Натижада мамлакатда криминоген вазиятнинг барқарорлиги таъминланиб, оғир жиноятларнинг, жумладан, рецидив жиноятларнинг бирмунча камайишига эришилди.

Қўрилган чоралар жиноят ишлари бўйича суриштирув ва терговнинг сифатини яхшилаш, тергов мuddатига қатъий риоя қилиш, эътиёт чораларини тўғри танлаш, жазонинг муқаррарлигини таъминлаш имконини берди.

Судларда жиноят, фуқаролик ва ҳўжалик ишлари қўйилишида прокурор ваколатини таъминлаш фаолияти асосан фуқаролар ҳамда юридик шахсларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилишга йўналтирилди.

Прокуратура органларида фуқароларни қабул қилиш, ариза ва шикоятларни қонуний ҳал этишга эътибор қаратиб келинди. Келиб тушган мурожаатларнинг 18 мингтадан ошган ҳал қилиниб, қонуний қарорлар қабул қилинди.

Шу билан бирга хайъат мажлисида прокуратура органлари фаолиятида йўл қўйилган камчиликлар танқид қилинди, уларни бартараф этишга доир аниқ вазифалар белгиланди.

Қўрилган масалалар юзасидан тегишли қарор қабул қилинди.

Республикаси Бош прокуратурасининг матбуот маркази

AXBOROT

ТАРҒИБОТ ГУРУҲИ ТУЗИЛДИ

Сурхондарё вилоят прокуратураси томонидан халқаро терроризм ва диний экстремизмнинг айриқонуний моxияти ҳақида аҳоли ўртасида кенг тушунтириш ишлари олиб бориш мақсадида сайёр тарғибот гуруҳи тузилди.

Яқинда Денов, Қумқўрғон, Олтинсой туманларида мазкур гуруҳнинг жамоатчилик вакиллари билан учрашуви бўлиб ўтди.

Бошқа туманларда ҳам шундай тадбирлар ўтказиш кўзда тутилган.

Қурбон ЖўРАНАЗАРОВ,
«Hudud» мухбири

PROKUROR NAZORATI

Кейинги йилларда Шахрисабз туманида фермерликни ривожлантириш, деҳқон онгиде мулк ҳақийқатли эгаллик ҳиссини шакллантириш борасида кўп ишлар қилинмоқда. Ўтган йили Вазирлар Маҳкамасининг қарорига асосан тумандаги олти наст рентабелли ширкат ҳўжалик фермер ҳўжаликларига айлантирилди.

Ҳўш, бугун ушбу фермер ҳўжаликларида иқтисодий ислохотлар қандай бораётган?

Тумандаги ваколатли ташкилотлар олиб борган мониторинг натижаларини таҳлил қилганидан бўлса, бу борада жиддий камчиликлар кўзга ташланади. Албатта, бунга айрим фермерларнинг бозор иқтисодиётига доир билими, деҳқончилик тажрибасининг етишмаслиги, ишни ташкил этишда масъулиятни ҳис этишлик ҳам сабаб бўлапти.

Оқибатда бир қатор фермер ҳўжаликларида деҳқончилик махсуслотларини ишлаб чиқариш камайиб, улар давлатга махсуслот сотиш бўйича шартномани бажара оlishмапти. Бу ҳолат бутун туманининг галла, пахта етиштириш ва давлатга сотиш бўйича шартномани бажаролмаслигига олиб келмоқда.

Биргина 2004 йилда тумандаги 52 та фермер ҳўжалиги давлатга галла сотиш режасини бажармаган. Улар ҳисобидан 626,9 тонна галла топширилмаган. Масалан, «Тўлқин ўғли Хусниддин» фермер ҳўжалиги шартномага нисбатан 66 тонна, «Пардаев Авлокул Собз» 26 тонна, «Саидов Камол Саъдулла ўғли» 22,5 тонна галлани кам топширган. Ёки Амир Хўшвақтов МТП хизмати 10 гектар ердан режадаги 20 тонна ўрнига атиги 600 килограмм дон топширганини қандай изоҳлаш мумкин? Бу фермер ҳўжаликларида махсуслот қабул қилувчи қорхоналар билан шартнома имзолаган, олдидан аванс пулини олган ва уруғлик, ўғит, ёқилғи, сув билан тўлиқ таъминланган.

Тўғри, агар қидирсақ баҳоналар қўллаб топилади. Аммо ҳар қандай шароитда ҳам иш тўғри ташкил этилиб галлага ишлов беришда агротехника талаблари тўлиқ бажарилмаганига қўзғалан ҳосилни олиш мумкин.

Галла етиштириш бўйича шартномани бажариш нафақат қорхона, балки шу юрт, халқимиз олдидаги бурчимиздир. Кези келганда шуни айтиш керакки, шартнома юридик ҳужжат саналади. Томонлар шартномани имзолаган, уни ўз вақтида ва сифатли бажариш мажбуриятини зиммаларига оладилар. Шартномавий муносабатлар Вазирлар Маҳкамасининг 2003 йил 4 сентябрдаги 299-қарори билан тасдиқланган. «Қишлоқ ҳўжалик махсуслотлари етиштирувчилар билан тайёрлов, хизмат кўрсатиш ташкилотлари ўртасида шартномалар тузиш, уларни рўйхатдан ўтказиш, ба-

SEMINAR

28-30 июл кунлари Тошкентда Ўзбекистондаги АҚШ элчихонаси, Америка Юристар ассоциацияси ва Ўзбекистон Бош прокуратураси қонунчиликни мустахкамлаш муаммолари ва прокурор-тергов ходимлари малакасини ошириш маркази ҳамкорлигида «Одил судловнинг халқаро стандартлари» мавзусида семинар ўтказилди.

ҲАМКОРЛИК МУСТАҲКАМЛАНАДИ

Мазкур тадбирда АҚШ Адлия вазирлиги, Бош прокуратураси департаменти, федерал судьялари ва бошқа йирик ҳуқуқшунослар лекция ва машғулотлар ўтказишди. Лекторлар АҚШ суд тизими ва судлов жараёни билан тингловчиларни батафсил таништирди.

Семинарда халқаро одил судлов жараёнида давлат айбловчиси ва адвокатларнинг ўрни, томонларнинг тенглиги, айбисизлик презумпцияси, одил суд жараёнининг тузилиши, судлов жараёнида исботлаш, далилларга оид қондалар, томонларнинг кириш ва ақуллов сўзи, суд иштирокчиларини сўроқ қилиш қондалари ва инсон ҳуқуқлари соҳасида халқаро стандартлар қўриб чиқилди.

Семинар сўнггида иштирокчилар АҚШ қонунчилигига асосланган ҳолда намунавий суд жараёнини намойиш этишди.

Республика Бош прокуратурасининг қонунчиликни мустахкамлаш муаммолари ва прокурор-тергов ходимлари малакасини ошириш маркази томонидан Ўзбекистондаги АҚШ элчихонасининг ҳуқуқий маслаҳатчиси билан ҳамкорликни янада мустахкамлашга қаратилган тадбирлар белгиланди.

Ўз мухбиримиз

TASHABBUS

ЮНИСЕФ ВАКИЛЛАРИ НАМАНГАНДА

Наманган шаҳар прокуратурасининг воёга етмаганлар билан ишлаш маркази бир неча йилдан буён БМТнинг ЮНИСЕФ халқаро ташкилоти билан ҳамкорлик қилмоқда. Ҳамкорлик натижасида вилоят миқёсида «Воёга етмаганлар билан ишлаш ҳуқуқий маркази» вуқудга келди.

Ўтган ҳафтада мазкур марказ республиканинг барча вилоятларидан ташриф буюрган ИИБларнинг воёга етмаганлар ўртасида ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш гуруҳи инспекторлари, Фарғона, Андижон, Наманган вилоти ҳокимликлари ҳузуридаги воёга етмаганлар ишлари бўйича комиссия масъул қотиллари билан гавҳум бўлди. ЮНИСЕФ ташкил этган «Воёга етмаганларга нисбатан одил судлов» мавзусидаги семинар икки кун давом этди. Иштирокчилар «Болалар ҳуқуқлари тўғрисидаги конвенция», «Инсон ҳуқуқлари умумжаҳон декларацияси» ҳамда воёга етмаганларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини белгилувчи Ўзбекистоннинг амалдаги қонунлари билан танишдилар.

Анжуманининг учинчи кўни воёга етмаганларга нисбатан одил судлов бўйича форумнинг биринчи босқичи бўлиб ўтди. Унда ЮНИСЕФ вакиллари Шима Баркин ва Майкл Годдард иштирок этди.

Абдухўшим МАДАТОВ,
«Hudud» мухбири

TADBIR

ТЕРГОВЧИЛАР АНЖУМАНИ

Андижон шаҳрида вилоят прокуратура ва ички ишлар органларининг терговчилари иштирокида Республика Бош прокурорининг 2004 йил 22 июндаги «Халқаро ҳуқуқий муносабатларда қонунлар ижроси устидан прокурор назоратини янада тақомиллаштириш тўғрисида»-ги буйруғи, МДХ давлатларининг «Фуқаролик, оилавий ва жиноий ишлар бўйича ҳуқуқий ёрдам ҳамда ҳуқуқий муносабатлар тўғрисидаги» конвенцияси (Минск, 1993.22.01) талабларига қатъий амал қилиш ҳамда бу вазифаларни амалга оширишда йўл қўйилаётган камчиликларни бартараф этиш бўйича семинар ўтказилди.

Семинарда вилоят прокуратурасида янги таъсис этилган халқаро ҳуқуқий масалалар бўйича тармоқ етакчиси М.Ашуровнинг маърузаси тингланиб, қўллаб савол-жавоблар муҳокама қилинди. Хусусан, Бош прокурорининг мазкур буйруғида кўрсатилган Ўзбекистон ҳудудида бўлган чет эл фуқароларига, хорижий давлатларда бўлган Ўзбекистон фуқароларига нисбатан қўзғатилган жиноят ва маъмурий ишлар бўйича уларнинг ҳуқуқларини ҳимоялаш, жиноят ишлари бўйича қонуний қарор қабул қилиш, жиноят содир этганиниг учун қидирилиб ушланган шахсларни хорижий давлатларга бериш ва хорижий давлатлардан келтириш, жиноий таъйибни амалга ошириш мuddатига қатъий амал қилиш юзасидан фикр алмашилди.

Ўз мухбиримиз

XABAR

ҚИШЛОҚ ҲЎЖАЛИГИГА БАҒИШЛАНДИ

Сирдарё вилоят ҳуқуқни муҳофаза қилувчи идоралари мувофиқлаштирувчи кенгашининг навбатдаги йиғилиши бўлиб ўтди.

Кенгаш йиғилишида Республика Президентининг телевидение орқали Ўзбекистон халқига оғохлик масаласидаги мурожаати ҳамда қишлоқ ҳўжалигида қонунларга риоя этилиши аҳоли атрофлича муҳокама этилди.

Шунингдек, йиғилишда яқинда Вазирлар Маҳкамасида бўлиб ўтган мажлисда қўйилган талаб ва кўрсатмалар ҳам муҳокама қилиниб, тегишли вазифалар белгиланди.

Кун тартибидеги масала юзасидан Сирдарё вилоят прокурори Х.Қўлдошев маъруза қилди.

Ўткир ХУДОЙҚУЛОВ,
вилоят прокурорининг
катта ёрдамчиси

ШАРТНОМА ИНТИЗОМИНИ МУСТАҲКАМЛАЙЛИК

REPORTAJ

Тахририятимиз ходимларининг Зомин тумани ахли билан бўлиб ўтган учрашувини ижодкорларнинг ижодкорлар билан мулоқоти десак муболаға бўлмас. Зотан, неча минг тонналик хирмон ярата олган, замонавий коллеж, кишлоқ врачлик пунктлари кўринишидаги бунёдкорлик билан машғул, юртимизга минглаб мард, танти, билимдон ўғил-қизларни етказиб бера олган ушбу туман ахлини ижодкор дея таърифласак ҳам камлик қилади. Мана шундай одамларга пешвоз чиқиш, уларнинг катта-кичик муаммолари, дардларига шерик бўлиш масъулияти тахририятимиз жамоасини озроқ ҳаяжонга солган бўлса, учрашувдан сўнг бундан ҳам катта ҳаяжон билан ортага қайтдик...

Бир ой аввал Жиззах вилояти прокурори Равшан Мухиддинов Зомин туманида ана шундай анжуман ўтказиш ташаббуси билан чиққанида, очиги, учрашув савияси бизни бироз ташвишга солганди. Шу боисданмикин, бош муҳаррирининг топишириги билан анжуманга тайёргарлик қандай кетаётганини билиш учун бир кун олдин йўлга тушдим. Етиб келиб, бу ерда қилинаётган ишларни кўриб ташвишим тумандек таркаб кетди. Эртасига белгиланган вақтда вилоят прокуратураси, туман ҳокимлиги вакиллари, туман фаоллари иштирокида анжуман бошланди. Йиги-

лиш очилганидан сўнг сўзга чиққан «Qonun himoyasida» бирлашган тахририят баш муҳаррири Абдуҳалиқ Абдураззоқов даставвал сўзни Зомин туманининг кўҳна тарихидан бошлади:

қадим аждодларимизникидан қолишмайди деб бемалол айта оламиз. Журналимиз ва газетамизнинг ўқувчилари бу ерда анчагина бўлса-да, очиги Зомин туманидан тахририятимизга жуда кам хатлар, шикоятлар бориши диққатга сазовор. Бу ҳам бўлса, бу ерда муаммоларни ечишга етарли куч ва ирода топилаётганлигидан далолат. Айниқса, бош прокурорининг фуқароларни қабул қилиш кунлари ва сотларига чекловни олиб ташлаш тўғрисидаги буйруғининг ижросини Зомин туман прокуратураси

фаолиятида ҳам кўрдиқ. Журналимиз ва газетамиз прокуратура муассислигида чиқиши боис прокуратура фаолиятини ошқорлаштириш, жамоатчилик назоратини кучайтириш, омманинг

ҳуқуқий маданияти ва саводхонлигини ошириш бизнинг асосий вазифаларимиз сирасига киради. Юқоридаги вазифаларни муваффақиятли амалга оширмай туриб ҳуқуқий давлат ва фуқаролик жамиятини барпо этиш мумкин эмас. Бу йўлда учраётган муаммо ва тўсиқларни очик муҳокама этиб олиш учун сиз билан учрашиб турибмиз. Шундан кейин сўз олган Жиззах вилояти прокурорининг ўринбосари Пўлат Назаров ҳам ҳуқуқий жароёнларда жамоатчилик ва фуқаролар иштирокини фаоллаштиришнинг аҳамиятига тўхталиб ўтди:

— Республика-миз миқёсида уч минг кишилик прокуратура-тергов ходимлари мавжуд бўлса, Зомин туманида ўн кишидан иборат прокуратура ходимлари 170.000 аҳолига хизмат қилади. Мустанкилик шарофати билан прокуратура жазоловчи органдан фуқароларнинг қонуний манфаатларини ҳимоя қилувчи органга айланди. Лекин кўп сонли аҳолининг ҳуқуқий муаммоларини ҳал қилишда прокуратура контингентининг имконияти чекланган. Шу боис фуқароларнинг, кенг жамоатчиликнинг фаоллигини, ҳуқуқий саводхонлиги ва маданиятини оширмасдан туриб мақсадга эришиш қийин. Бунда эса матбуотнинг аҳамияти бекиёс. Мен «Qonun himoyasida» журнали ва «Ниқуқ» газетасининг ҳар бир хонадонга етиб боришини хоҳлардим. Бу ҳолат бизнинг умумий мақсадларимизга жуда мос тушади.

Шундан кейин бошланиб кетган мунозаралар барчани ҳаяжонга солди.

— Президентимиз томонидан хотин-қизларнинг жамиятдаги фаоллигини оширишга қаратилган фармоннинг қабул қилиниши бу йўналишдаги чора-тадбирларни янги босқичга олиб чиқишига шубҳа йўқ, — деб гап бошлади фаоллардан бири. — Мен «Истиқболли аълод» жамоат ташкилотининг вакилиман. Ўзбек бўлмасам-да, бу халқнинг тенгсиз урф-одатлари, маънавий қадриятлари мени лол қолдиради. Ташкилотимизнинг вазифаларидан бири ноқонуний миг-

ҲАММАСИ ЎЗ ҚЎЛИМИЗДА

рация, айниса меҳнат миграциясининг олдини олишдан иборат. Хабарингиз бор, сўнгги вақтларда фирибгар ва товламачилар аёлларимизнинг ишонувчанлигидан фойдаланиб, уларни чет элларга «қулликка» олиб кетган ҳолатлар учраб турибди. Бунинг сабабларидан бири аҳолининг ҳуқуқий саводхонлиги етарли даражада эмаслигидир. Шу боис барчамиз ҳуқуқ ва эркинликларимизни чуқурроқ англаб олишимиз керак. Биз кўп ҳолларда аёлларни чет эллардаги «қийин шароит»дан қайтариб олиб келишга муваффақ бўлдик. Афсусланарлиси, бундай ҳолатлар ҳамон учраб турибди. Яқинда Тошкентдаги «Саёҳат» меҳмонхонасида ўттиз нафарга яқин ана шундай аёлларга дуч келдик. Маълум бўлишича, улар Зарбдор туманидан бўлиб, ўз «ҳомий»ларини кутиб ўтиришган экан. «Хомий» эса аёлларнинг ҳар биридан икки юз доллардан йиғиб олиб, уларнинг паспортларини олганча кўздан гойиб бўлган. Аёлларни эса қўрқитиб, ҳеч кимга айтмаслиқни тайинлаган. Акс ҳолда чет элга боришдан маҳрум бўлиши билан бирга оиласига ҳам таҳдид солиниши тўғрисида уқтирган.

Ўзини Мақсуда Фозилова деб таништирган маҳалла раисларидан бири шу ерда мунозараларга аралашди: — Очиги аёлларимизнинг мана шундай аҳволга тушишига эркак бўлади. Мана шундан сўнг уларнинг судма-суд юришлари бошланади. Мен бу ерда мазкур иш қайси судда қўрилгани қандай натижа билан янгилангани ҳақида гапирмоқчи эмасман. Сабаби, бу судлар гоҳ даъвогарларнинг, гоҳида эса жавобгарнинг фойдасига ҳал қилув қарори чиқарган. Масалан, фуқаролик ишлари бўйича А.Икромов туманлараро суднинг 2002 йил 1 апрел кунги ҳал қилув қарорига кўра, даъвогарнинг талаблари қисман

ларимиз ҳам айбдор. Эркак киши никоҳ ўқитаётганида аёлини ҳеч нарсаси зориктирмаслиқни зиммасига олади. Мана шундай мард эркаклар қаерда қолди экан?

Шундан сўнг сўзга чиққан туман ҳокими, туман прокурори ва бошқалар ҳам фикрларини билдиришди. Ўтиш даврий қийинчиликлари ҳуқуқий муаммоларга вақт бўлмаслиги, ҳар биримиз ўзимизга талабчан бўлишимиз лозимлиги ўқтирилди.

Айниқса, туман прокуратураси вояга етмагандан орасида жиноятчиликнинг олдини олиш босидада амалга ошираётган тадбирлар таҳсинга сазовор бўлмоқда. Бокс ва кураш саройининг барпо этилиши, янги стадион қурилиши ва ободон-

лаштириш ишларида туман прокурорининг ташаббуси кўрсатаётганлигидан кўнглимиз ёришди. Биз ҳеч кимдан кам эмаслигимизга, мана шундай интилувчан юртдошларимиз туфайли ҳеч кимдан кам бўлмаслигимизга яна бир бор амин бўлдик.

Абдурахмон МУСТАФОҚУЛОВ, «Ниқуқ» муҳбири.

Суратларда: Учрашувдан лавҳалар.

PROKURATURA YORDAM BERDI

Инсон борки балоғатга етгач, оила қуриш, уй-жойли бўлиш ҳаракатида тушади. Бу ишни кимдир осон битирса, кимдир анчагина овора бўлади. Бу ҳолат айниса кўп бола-ли оилаларда қийинроқ кечади. Тўғич ўғил уйланиши лозим бўлган укаларига жой бўлаши учун уй олиб, оиласи билан чиқиб кетиши керак. Аждодларимизнинг «Табиб табиб эмас, бошдан ўтказган табиб» деган нақли бор. Қуйидаги воқеа қаҳрамонлари ҳам айнан ана шундай ҳолатни бошидан ўтказган инсонлардир. Воқеанинг қисқача мазмуни қуйидагича: Уй-жой шартини яхшилашга муҳтожлардан бири бўлишчи Ҳ.Саидова (айрим сабабларга кўра исм-шарифлар ўзгаририлган) 1992 йилнинг август ойида «Култура» уй-жой ширкатига тегишли ҳужжатларни топиштириб, аъзоликка қабул қилинади. Орадан кўп ўтмай, ширкат маъмурияти томонидан унга Тошкент шаҳри, Белтепа мавзасидаги 11 уйнинг 4 хонали 90-хонадонга бириктирилади. Ҳ.Саидова ўша йилнинг 30 ноябр ойида ширкатнинг талаби билан биринчи бадал, 100.000 рублани тўлай-

ди. Бу миждор октябр ойида 4 хоналик уй қийматининг 40% ташкил қилган ҳолда, инфляция туфайли ноябр ойида 14,4% га тушиб қолади. Келаси, яъни 1993 йилда Сергели тумани ИИБси томонидан ширкат

ПРОКУРОР — АДОЛАТ ҲИМОЯЧИСИ

аъзоларининг ҳужжатлари текширилиб, 30 нафардан ортиқ пайчиларнинг, жумладан, Ҳ.Саидованинг ҳам ҳужжатларида камчиликлар борлиги аниқланади. Шу сабабли у ўзига бириктирилган уйни ололмайди. Пайчиларнинг ҳужжатларидаги камчиликлар тўғрисида, қайта ширкатга топширилади. Шундан кейин, яъни 1994 йил июл ойида Ҳ.Саидова ширкатга яна — 7 июлда 1200 сўм, 12 июлда 5000 сўм, 1995 йилнинг январда эса 15000 сўм тўлайди (бу пайтда Ўзбекистон ўз миллий валюта-

сига эга эди). Лекин унга бошқа уй таклиф қилинмайди. Бу ҳолдан ҳайрон бўлган Ҳ.Саидова ширкатдан ўзи учун уй талаб қилади, аммо рад жавобини олади. Ахир у ширкат қўйган талабларга асосан белгиланган тўловларни вақтида тўлаган, навбатдан ҳам чиқарилмаган бўлса,

нима учун уй ололмайди? Боз устига тўлаган бадаллик пуллари ҳам қайтарилмайди. Ширкатдан жўяли жавоб олмаган Ҳ.Саидова қайнониси билан шунча вақт давомида янги уйга ишонган ҳолда вояга етмаган фарзандлари билан ханузгача ижарада яшаб келаётганини, бу уларга ҳам жисмоний, ҳам руҳий жиҳатдан азоб бераётганлигини кўрсатиб, ўзининг ишончли вакили, яъни камини орқали ўз ҳақ-ҳуққини ҳимоя қилиб судга мурожаат қилишга мажбур

қондирилиб, «Култура» уй-жой қурилиш ширкатининг ҳуқуқий вориси бўлишчи «Эрлангар» масъулияти чекланган жамиятдан даъвогар Ҳ.Саидова фойдасига 442.700 сўм ундириш белгиланган. Энди бир мулоҳаза қилиб қўрайлик: Шу кунда бу пулга бир донга аёллар пальтоси ёки бундайроқ бир сигир берарди! Энди 1994-1995 йил январда тўланган 21200 сўмни қўя туриб, ўша 1992 йилдаги 100.000 рублга қанча автомашинани олиш мумкинлигини бир ўйлаб кўринг...

Даъвогарнинг ишончли вакили Махмуджон Юсуф Ҳожи ДОМЛАЗОДА

(Давом. Бошланғич 1-бет).

Шуни алоҳида таъкидлаш лозимки, ҳокимиятларнинг бўлиниши таъминоти асосланган тизимда парламентнинг етакчи мавқеи устуворлик қилиб, бу ҳолат ижтимоий адолат ва ҳуқуқ-тартиботни мустаҳкамлаш мақсадида хизмат қилади.

Ижро этувчи ва суд ҳокимияти органларининг аҳамиятини эътироф қилган ҳолда, қонун чиқарувчи ҳокимиятни «тенглар ичида етакчи» эканлигига аҳамият бериш зарур, чунки айнан шу ҳокимият орган орқали қонун ижодкорлиги фаолияти амалга оширилиб, давлатнинг пойдевори яратиб берилади.

Сир эмаски, мамлакатимизда парламентнинг шаклланиши бевоқиф конституциявийлик назарияси ва амалиёти билан боғлиқ ҳолда амалга оширилмоқда.

Маълумки, турли тарихий даврларда қонун чиқарувчи ҳокимиятнинг тушунчаси, вазифалари ва ҳуқуқлари доираси бир хил бўлмаган. Кишилар тенгҳуқуқлигининг расман белгиланиши эса эркинлик, қонунийлик, инсон ҳуқуқлари ва эркинликларини таъминлашга йўналтирилган тарихий жараёнларни кенг кўлаmda ривожлантириб, давлатчилик тақомиллашувининг мутлақо янги даражасига кўтарилиши билан боғлиқ бери.

Ҳақиқатдан ҳам, XIX аср охири ва XX аср бошларида ҳуқуқий давлатчилик ҳам назарияда, ҳам амалиётда инсонийлик, демократия, ақлоқчиликка чек қўйиш каби ҳусурийларга эга бўлдики, буларсиз тараққий этган демократик жамиятни тасаввур қилиб бўлмади. Айбатта, икки палатали парламент қарор топтириш жараёнида миллий ўзига хослик устувор аҳамият касб этади. Шу билан бирга, ривожланган давлатларнинг таърихисини ҳам ўрганиш зарур.

Ҳозирга келиб дунёда 60 дан зиёд мамлакатда икки палатали парламент фаолият кўрсатиб, жамиятдаги барча ижтимоий табақалар манфаатини ва сиёсий иродасини кўпроқ ifodalашга қодирлигини намойён қилмоқда.

Европадаги барча мамлакат парламентлари юқори палаталарининг умумий устувор таъминоти вакилликнинг ҳудудийлик асосида белгиланиши ҳисобланади. Буюк Британия, Франция, Италия, Япония, Канада, Бельгия, Хиндистон ва бошқа давлатларда парламент олий қонун чиқарувчи вакиллик орган сифатида фаолият кўрсатмоқда. Қонун чиқарувчи органлар АҚШ ва Лотин Америкаси давлатларида конгресс, Швецияда риксдаг, Финляндияда сейм, Норвегияда эса стортинг деб номланади.

Мамлакат сиёсий ҳаётида парламентнинг тутган мавқеи сиёсий партияларнинг парламентда қўлга киритган ўринлари нисбати ва парламент институтларининг ривожланганлик даражаси билан белгиланади.

Парламентнинг ташкил этилишига асос бўлиб хизмат қилувчи сайлов тизими, шунингдек, сайловларни ўтказиш тартиби ҳалқнинг давлат ҳокимияти фаолиятида бавосита иштирок этишини таъминлайди. Масалан, Германияда қонун чиқарувчи ҳокимият эркин ҳуқуқий ва ижтимоий давлат ҳосили асосланган бўлиб, бунда эркинлик, демократия, инсон ҳуқуқлари ва эркинликларини таъминлаш таъминоти алоҳида аҳамият берилгани ҳолда бу ерда сиёсий партиялар ҳалқ билан давлат ўртасидаги му-

ҳим воситачи мавқеига эгадир ва парламентдаги партия вакиллари нисбати бу воситачиликнинг мазмунини белгилаб беради. Сайлов тизими эса бугунги кунда камчилиги ташкил қилган партиянинг маълум бир вазиятларда кўпчиликка айланишини кафолатлайди. Бундай тартиб ҳам федерация, ҳам унинг субъектлари даражасида қўлланилиши белгилаб қўйилган.

Қуйи палата депутатлари — Германия бундестаги — умумий, эркин, тўғридан-тўғри ва яширин овоз бериш йўли билан тўрт йил муддатга сайланади. Юқори палата — Германия бундесратида Федерация субъектлари (ерлар)нинг вакиллари киритилиши воситасида улар қонун чиқариш фаолиятида иштирок этишади.

Қабул қилинган қонунлар федерация субъектларининг ҳуқуқий манфаатлари ва ижроия ҳокимиятининг молиявий аҳволига зарар етказмаслиги учун федерал ҳуқуқат,

Мамлакатимизнинг сиёсий, иқтисодий, ижтимоий ҳаётида юз бераётган ўзгаришлар, суд-ҳуқуқ соҳасидаги ислохотлар ўз-ўзидан демократияни, инсон ва фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини таъминлашга оид янги вазифаларни қўймоқда. Табиийки, мамлакатнинг иқтисодий ва ижтимоий ривожланишига раҳбарлик қилишни тақомиллаштириш нафақат давлат бошқаруви идораларининг, балки қонун чиқарувчи ҳокимият органлари фаолиятининг самарадорлигини ошириш эвазига конституциявий тузум асосларини янада мустаҳкамлашни талаб қилади.

Бу ўринда профессор А.Азизхўжаев: **«Бугунги кунда мамлакатимизда ўрнатилган конституциявий тузумни янада мустаҳкамлаш энг долзарб масала ҳисобланади. Бунинг учун, аввало, конституция нормаларини белгиланган қондаларнинг ижросини таъминлаш механиз-**

Эндиликда янги қонун асосида ташкил этиладиган Олий Мажлис ҳозиргидай сессиялар шаклида ишламай, қуйи палата доимий ва профессионал асосда ишловчи палатага айланади. Бу эса қонун ижодкорлиги фаолиятининг янада пишиқ бўлишига олиб келади. Айни пайтда қуйи палатанинг бу тартибда ташкил этилиши қонун ижодкорлиги салоҳиятига эга бўлган иқтисодий ҳуқуқшунос, сиёсатшунос, иқтисодчи ва бошқа йирик жамоат арбобларини парламент ишига кенгроқ жалб қилиш имконини беради.

Шунингдек, қуйи палатанинг асосан сиёсий партиялар вакилларидан ташкил топиши ушбу партияларнинг фаоллашувига муҳим туртки бўлиб, фуқароларда янги ҳаёт ҳақида юз бераётган ҳар бир воқеа ҳақида мулоҳаза юритишга, Ўзбекистоннинг барқарор ривожланишига ҳалақит бераётган ҳолатлар тўғрисида очик-ойдин, ҳолис муно-

Янги шароитда давлат ҳокимиятининг ва аynиқса қонун чиқарувчи ҳокимиятнинг муҳим вазифаси сиёсий партиялар, нодавлат ташкилотлар, ижтимоий структуралар, фуқаролик жамиятининг эндигина пайдо бўлаётган хилма-хил институтлари билан ишлаш ва ҳамкорлик қилишнинг янги-янги шакллари билан топишдан иборат бўлади.

Масаланинг яна бир аҳамиятли жиҳати борки, парламентнинг қонун ижодкорлиги фаолияти тузилиши, шакли ва мазмуни жиҳатидан мамлакатимизда рўёбга чиқарилаётган стратегик мақсадларга мос бўлиши лозим. Бу борада қонун ижодкорлиги фаолиятини «чқур таҳлил қилган доцент С.Ғуломов **«Ўзбекистон қонунларининг шакли ва мазмунини янада тақомиллаштириш ўзаро манфаатли халқаро иқтисодий муносабатларга самарали киришишга, шу билан бирга халқаро ҳамжамиятда унинг обрў-эътиборини янада оширишга хизмат қилади»** деган тўғри хулосага келган (С.Ғуломов. «К анализ юридической терминологии в законодательстве центральноазиатского региона об иностранных инвестициях». «Ўзбекистонда ижтимоий фанлар». Т. 2002. #1-2. 35-6).

Жаҳон таърихисини шуни кўрсатадики, ўтиш даврини бошидан кечириб, демократик ислохотларни амалга ошираётган мамлакатларда халқни ўзига ишонттира олган, фуқароларнинг эътиборини қозongan, ташки ва ички сиёсатда катта нуфузга эга бўлган етакчи кўп нарсаси боғлиқ бўлади.

Мамлакат тараққиётини белгилловчи ва фуқаролар тақдирига дахлдор ислохотларни амалга оширишнинг аҳамияти эътиборга олинса, умумхалқ референдуми ақуларига қўра қабул қилинган янги қонунда Ўзбекистон президентининг ваколат муддати 7 йил қилиб белгиланиши ислохотларнинг моҳиятини юзага чиқариш учун зарур имкониятни яратиб беради.

Ўзбекистонда ҳам ривожланган мамлакатлар каби икки палатали парламент орқали давлат ҳокимиятини янада демократлаштириш, сиёсий тизимнинг барқарорлиги, давомийлиги ва изчиллигини таъминлаш, қонун чиқарувчи ҳокимияти шакллантиришда сиёсий партияларнинг демократик институт сифатидаги ўрнини халқаро талаблар даражасига кўтариш, аҳолининг барча ижтимоий қатламларининг манфаатини рўёбга чиқаришда уларни адолатли ва демократик асосларда мутаносиблаштириш имкониятининг пайдо бўлиши шубҳасиздир.

Мамлакатдаги парламент ислохотлари пировард мақсадида бўлган ҳуқуқий давлат ва фуқаролик жамияти қуриш йўлидаги муҳим босқичдир. Биз танлаган йўлимиздан собитқадамлик билан борар эканмиз, мамлакатдаги ижтимоий тотувликни сақлаб қолиш ва мустаҳкамлаш ҳамда шу оми ёрдамида демократик ҳуқуқий давлатни барпо этиш борасидаги вазифаларни амалга оширишимиз зарур.

Қонун ижодкорлиги фаолиятининг ривожланиши миллий давлатчиликнинг ҳуқуқий асосларини янада мустаҳкамлайди, демократия, адолат, тенглик ва маънавий қадриятлар қарор топиши ҳамда тақомиллашуви учун қулай шароитни вужудга келтиради.

Толибжон УМАРОВ,
Республика
Бош прокуратураси вожа
етмаганлар ҳақидаги қонунлар
ижроси устидан назорат бўлими
бошлигининг ўринбосари,
юридик фанлар номзоди

ВАКИЛЛИК ДЕМОКРАТИЯСИНИ МУСТАҲКАМЛАШДАГИ МУҲИМ БОСҚИЧ

бундестаг ёки бундесрат аъзолари киритган қонун лойиҳаси бундестагда қабул қилинган, бундесрат томонидан маъқулланилиши тартиби жорий қилинган.

Россияда эса қонун қабул қилиш фаолияти икки палатали федерал собрание орқали рўёбга чиқарилади. Қуйи палата ҳисобланган давлат дума-сига бутун мамлакат халқи томонидан депутатлар сайланади. Юқори палата ҳисобланган федерация совети федерациянинг барча субъектлари мухтор вакиллари билан иборат бўлади.

Федерал собраниенинг фаолияти парламентаризмнинг анъанавий учта: вакиллик, қонун чиқариш ва назорат қилиш функциялари негизда рўёбга чиқарилади.

Юқорида таъкидланганидек, тараққий топан мамлакатларнинг таърихисини шуни кўрсатадики, қонунларни қабул қилиш, ҳуқуқат ва барча мансабдор шахсларнинг савй-ҳаракати айнан шу демократик мезонлар орқали амалга оширилиши лозим.

Маълумки, Ўзбекистон Конституциясининг муқаддимасида демократия ва ижтимоий адолатга содиқлик, халқаро ҳуқуқнинг умум эътироф этилган қоидалари устунолиги таъминоти мустаҳкамланган. Мазкур таъминоти кўра, Ўзбекистонда инсон ва фуқаронинг ҳуқуқий ҳолати фуқаронинг ҳуқуқ ва эркинликларини белгилаб берувчи миллий ва халқаро нормаларнинг мажмуаси билан тартибга солинади.

мини мустаҳкамлаш муҳимдир, — деб ўринли таъкидлаган (А.Азизхўжаев. «Конституциявийлик таъминоти ва кафолатлари». «Жамият ва бошқаруш». Т. 2002. #4. 8-6).

Мамлакатимизда 2002 йил 27 январ куни ўтказилган умумхалқ референдуми натижалари мазкур вазифани рўёбга чиқариш борасида муҳим аҳамият касб этади. Референдумда ҳал этилган ҳар иккала масала, яъни қонун чиқарувчи ҳокимиятни амалга оширувчи икки палатали парламент фаолияти ва мамлакат президентининг конституциявий ваколат муддатини беш йилдан етти йил қилиб ўзгартириш ҳам халқ ҳокимиячилигини янада мустаҳкамлашга хизмат қилади.

Референдум натижаларига мувофиқ мамлакатда «Референдум якунири ҳамда давлат ҳокимияти ташкил этилишининг асосий принциплари тўғрисида», «Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг севати тўғрисида», «Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг қонунчилик палатаси тўғрисида»ги конституциявий қонунлар қабул қилинган бўлиб, улар асосида Ўзбекистон конституциясига тузатиш ва қўшимчалар киритилди. Ушбу қонунларнинг қабул қилиниши ва ҳаёта татбиқ этилиши қонун ижодкорлиги жараёнининг тубдан фаоллашуви, ижтимоий муносабатларнинг турли томонларини янада самарали тартибга солиш имконини берувчи қатор янги ҳуқуқий ҳужжатларнинг амалга киритилишига замин яратди.

зара қилиш кўникмаларининг пайдо бўлишига шароит яратди.

Қонун ижодкорлиги фаолиятининг сифат жиҳатдан янги босқичга кўтарилиши учун яна бир жиддий сабаб борки, бунинг ҳам эътибордан четда қолдирмаслик зарур. У ҳам бўлса, сайланадиган сенаторлар фан, санъат, адабиёт, ишлаб чиқариш соҳасида ҳамда давлат ва жамият фаолиятининг турли тармоқларида катта таърибга эга, алоҳида хизмат кўрсатган энг обрўли кишилар бўлиб, қуйи палата ишлаб чиққан қонунларни амалиётга яқинлаштиришга хизмат қиландилар.

Академик Ҳ.Раҳмонқулов ижтимоий муносабатларнинг ҳуқуқий тартибга солиш аҳамиятига тўхталар экан, «...янги қабул қилинган қонун ҳужжатларида мувофиқ тадбиркорлик соҳасида барча мулк шакллари учун тенг имконият яратилганлиги жисмоний ва юридик шахсларнинг ҳуқуқ лаёқатини кенгайтириб, олдин мавжуд бўлган чеклашлардан халос қилди» деган фикрини илгари суради (Ҳ.Раҳмонқулов. «Правовые основы экономических реформ в процессе вхождения Узбекистана в рыночные отношения». «Ўзбекистонда ижтимоий фанлар». 2001. #4-5. 48-6). Бу, аввало, сиёсий институтларнинг мустаҳкамланиши, шунингдек, аҳоли сиёсий фаолиятининг ошиши асосида жамият ҳаётини янада демократлаштириш вазифаси долзарб бўлиб қолганлиги билан изоҳланади.

ЎЗГА МАҚСАДДА ФЙДАЛАНСА...

Тоғли ҳудудлардаги яйловларга ҳеч қилим руҳсатсиз экин экиш мумкинми? Агар яйловлар ўзбларчилик билан ўзлаштирилиб, экин экилса ёки бошқа мақсадда фойдаланилса бунга бирон-бир жавобгарлик борми?

В.ТОШТЕМИРОВ,
Жиззах вилояти, Зомин тумани

Ер давлат мулки — умуммиллий бойлик ҳисобланади ва у давлат томонидан муҳофиза қилинади. Шунинг учун ерга қонунда белгиланган тартибда ўша ҳудуддаги маҳаллий ҳокимиятларнинг руҳсати билангина эгалик қилиш ёки ундан фойдаланиш мумкин.

Ер кодексининг 90-моддасида ер участкаларини ўзбошимчалик билан эгаллаб олганлик учун жавобгарлик чоралари белгиланиши айтилган. Бунда жиноий жавобгарликка тўғрисида бўлган жазо чоралари қўлланилиши мумкин.

СИХ ҲАМ, КАБОБ ҲАМ КУЙМАСЛИГИ УЧУН

Мен шу йилнинг бошида банкдан икки миллион сўм кредит олган эдим. Кредитни қайтаришни кафолатлаш учун автомашинамни гаровга қўйдим. Шартномага кўра, гаров мулкисини кредит тўла миқдорда қайтаришгунча қадар нес-нобуд қилмасдан сақлашим керак эди. Аммо яқинда бўлан шомол натижасида автомашинам устига катта бир дарахт кулаб, пачоқ қилиб ташлади. Нима қилишни билмай турибман. Энди шу автомашинани тўзатиб қўйсам ёки гаровни бошқа нарсага алмаштираман бўладими?

Ж.РАХИМОВ,
Бекобод шаҳри

Агар гаров тўғрисидаги шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, гаров нарсаси нобуд бўлса ёки шикастланган тақдирда, уни тиклашнинг эҳд бўшқа шу қийматдаги мол-мулк билан алмаштиришини-гиз мумкин.

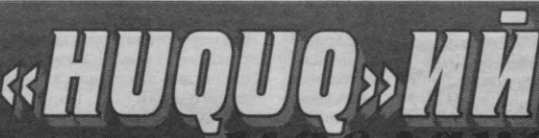
АВТОМАШИНА ҲАЙДАШ ОСОНМИ?

Мен иккинчи гуруҳ ногирониман. Яқинда автомашинада кетатганимда эҳтиётсизлик натижасида ҳаракатланган қондасини бузувчилик учун йўл-патруль хизмати ходими мени тўхтаётди ва қилмишим учун баённома тузди. Бунинг оқибати нима бўлиши мумкинлигини сўраганимда у транспорт воситаси ҳайдашдан маҳрум қилинишим мумкинлигини айтди. Бундай чора қанча муддатгача қўлланилади? Эшитишимча, ногирон фуқарони транспорт воситасини ҳайдаш ҳуқуқидан маҳрум қилиш мумкин эмас экан. Шу тўғрисида?

Л.РУСТАМОВ,
Тошкент шаҳри, Собир Раҳимов тумани

Амалдаги қонунга кўра, махсус ҳуқуқдан — транспорт воситасини бошқариш ҳуқуқидан маҳрум қилиш уч йилгача бўлган муддатга суд томонидан қўлланилади ва бундай ҳуқуқдан маҳрум қилиш ўн беш кундан кам бўлмаслиги белгиланган.

Энди ногирон фуқарони транспорт воситасини бошқариш ҳуқуқидан маҳрум қилиш масаласига келсак, факат ногиронлиги сабабли транспорт воситасидан фойдаланадиган шахсларининг транспорт воситасини бошқариш ҳуқуқидан маҳрум қилиш мумкин эмас. Бироқ транспортни алкоғолли ичимлик, наркотик модда ёки бошқа шу каби воситалар таъсиридан маст бўлган ҳолда бошқарган ёки ўзи шайроқчи бўлган йўл-транспорт ҳодисаси содир этилган ҳолдан кетиб қолган ҳолларда бундай шахслар умумий тартибда транспортни бошқариш ҳуқуқидан маҳрум этилади.

«НУҚУҚ» ИЙ
маслаҳатхона

E-mail: Info@huquq.uz 133-26-62, 133-10-53

ЖАВОБИ ТОПИЛМАГАН САВОЛ

Мен бир масала юзасидан узок вақтдан бери аниқ жавоб топа олмаяман. Аниқроқ қилиб айтмадиган бўлсам — СССР Олий судининг 1981 йил 31 июл кунги 4-плениум қарори ҳалигача амал қилиши ёки қилмаслигини ҳеч қимдан аниқлолмаяман. Чунки баъзи адвокатлар бу қарор кучини йўқотган десалар, баъзилари ундай эмас дейишмоқда. Бир юристининг тушунтиришича, агар шу пленумдан кейин ўтган давр

мобайнида Олий суд томонидан шу масала юзасидан янги қарор қабул қилинса, судлар янги қарорни қўллаш шарт. Бунда эскиси ўз-ўзидан бекор бўлиб кетар экан. Ушбу саволга аниқлик киритишга ёрдам берсангизлар.

Фатҳиддин УБАЙДУЛЛАЕВ,
Тошкент шаҳри, Низомий кўчаси, 20-«а» уй

Мазкур саволга Республика Бош прокуратураси судларда фуқаролик ишлари кўрилишида прокурор ваколатини таъминлаш бўлими бошлиғи Исом Жасимов жавоб беради.

Аниқланишича, Ўзбекистон Олий суди пленумининг 2001 йил 14 сентябр кунги «Уй-жой низолари бўйича суд амалиёти» ҳақидаги қарори қабул қилиниши муносабати билан Ўзбекистон ССР Олий суди пленумининг 1984 йил 30 октябр кунги «Ўзбекистон ССР Уй-жой кодексини судлар томонидан қўллаш амалиёти ҳақида»ги 1-сонли ва шу қарорга ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш ҳақидаги 1986 йил 25 апрел ҳамда 1988 йил 27 декабр

кунги қарорлари ўз кучини йўқотган. Кучини йўқотган мазкур қарорлар собиқ СССР Олий суди пленумининг «Уй-жойларга нисбатан эгалик ҳуқуқи билан боғлиқ низолар бўйича суд амалиёти тўғрисида»ги 1981 йил 31 июл кунги қарорига асосланган ҳолда қабул қилинган эди.

Бугунги кунда улар ўз кучини йўқотганлиги сабабли Ўзбекистон судлари томонидан қўлланилмайди.

ТИНИБ-ТИНЧИМАГАН ОДАМ

Менинг турмуш ўртоғим тўрт йил олдин даладан ишдан келаётиб мастлик оқибатида у ерда ўтлаб юрган бир молни етаклаб келган. Эртаси кунги эса йўл молнинг эгаси иккита милиция ходими билан келиб турмуш ўртоғимни олиб кетишди ва шу кунги унинг устидан жиноят иши қўзғатилди. Иш судга ошгач, беш йилга озодликдан маҳрум қилиш жазоси тайинланди. Орадан икки ярим йилча ўтгач, амнистия билан уни қўйиб юборишди. Қамоқдан қайтган, турмуш ўртоғим бир йилдан ошқроқ вақт жуда

якши юрди. Лекин ўтган йилдан бери яна ичкиликка берилиб кетди. Оқибатда бошқа вилоятга ишга борганида яна аввалгидай ишга қўла уриб қўйди. Бу сафар суд ҳам уни аямади, турмуш ўртоғимга қилган жиноятини ташқари олдинги жинояти учун белгиланган жазони ҳам қўйиб юборди. Мен бундан ҳайрон бўлиб қолдим. Сиз бунга нима дейсиз?

Х.ТУРОПОВА,
Фарғона вилояти

Суд мазкур жиноят учун жазо белгиланган ЖКнинг 76-қанда 60-моддаларни талабларига асосланган. Сабаби, ушбу моддаларда белгиланишича, агар амнистия акти ёки

авф этиш асосида жазодан муддатидан илгари шартли равишда озод қилинган ёки жазо енгилроғи билан алмаштирилган шахс жазонинг ўталмай қолган қисми мобайнида қасд-

дан янги жиноят содир этса, суд янги ҳукм бўйича тайинланган жазо муддатига илгариги ҳукм юзасидан ўталмай қолган жазо муддатини тўла ёки қисман қўшади.

СИНАЛГАН УСУЛ

Аслида маъмурий тартибда қамоққа олиш Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодексга мувофиқ, уч суткадан ўн беш суткагача бўлган муддатга қўлланилади. Лекин бундай ушлаб туриш ўн беш суткадан ҳам ошishi мумкин.

Бироқ бундай тартибда ушлаб туриш қонун талабига кўра фақат лодда ҳолат шароитида жамоат тартибига таъжовуз қилганлик учун белгиланади. Шунинг учун сиз тилга олган вазиятда қўшинингиз ўн беш суткадан ортиқ ушлаб турилмайдис.

АРИЗА ҚОЛИБ КЕТАВЕРСА...

Менинг икки ўғлим бор. Улардан бирига уй-жой қуриш учун зарурат тутилганлиги боис ер беришни сўраб маҳаллий ҳокимият органларига бир неча бор мурожаат қилдим. Лекин, мана уч йилдирки, аризам қондирилмапти. Қўшимча ерга муҳтож бўлсам ҳам буни асоссиз равишда орқага суриб юрсалар учун қонуний чора кўриладими?

З.НАЙМАНОВ,
Андижон вилояти

Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекснинг 66-моддасида ер бериш тартибини бузганлик учун жавобгарлик чоралари белгиланган. Унда фермер ёки деҳқон хўжалиги юритиш учун, яъна тартибда уй-жой қуриш ва турар-жой биносига хизмат кўрсатиш, жамоа боғдорчилиги ва ползчилиги учун фуқароларга ер берилишига тўқсинлик қилган мансабдорларга энг кам иш ҳақининг уч бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солиниши айтиб ўтилган. Маз-

кур моддада берилган шарҳга кўра, фуқароларга ер беришга тўқсинлик қилиш мурожаатни асоссиз равишда рад этиш ёки фуқароларнинг ер бериш тўғрисидаги аризаларини қўриб чиқмаслик, ер участкалари бериш зарурлигини аниқлаш учун бундай ариза берувчиларнинг уй-жой шароитини нотўғри текшириш кабиларда ифодаланиши мумкин.

Агар ана шундай ҳолат юз берган бўлса, бунинг устидан судга шикоят қилиш лозим.

«Маъмурий

ҳуқуқбузарлик учун

ҳеч қим қонун ҳуж-

жатларида белги-

ланган асослар ва

тартибдан бошқача

тартибда таъсир

кўрсатиш чорасига

порттилиши мумкин

эмас».

(Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекснинг 8-моддасидан)

УКАМНИНГ ТАҚДИРИ

Укам қурилиш трестиди ишлар эди. Бундан икки йилча олдин трестда текшириш ўтказилганида бир қанча қонунбузилиш ҳолатлари аниқланиб, бир гуруҳ шахсларга нисбатан жиноят иши қўзғатилди. Ярим йилча тергов олиб борилиб, Ниҳоят иш судга оширилди. Суд ҳам бир ойча давом этди. Аммо суд охирида укамни бу ишга алоқаси йўқ деб топиб, суд залидан чиқариб юборди. Шундай бўлса-да, у аввалги иш жойига қайтиб бормади. Энди бошқа жойга ишга кирай деса, судланганлигини рўқча қилишларидан қўрқаяпти. Жазо олмаган бўлса ҳам судланган бўлиши мумкинми?

З.ЭЛМУРОДОВ,
Тошкент шаҳри

Амалдаги Жиноят кодексига белгиланган тартибга кўра, судланганлик шахсининг содир этган жинояти учун ҳукм этилганидан келиб чиқадиган ҳуқуқий ҳолат бўлиб, жазо тайинланган айблов ҳукми қонуний қўнча қирган кундан бошлаб шахс судланган ҳисобланади. Лекин сиз тилга олган ҳолатда суд уқангизни жиноят содир этишда айбли деб топмаган ва жазо белгиланмаган. Демак, уқангиз ўз-ўзидан судланган ҳисобланмайдис.

ҚОНУН БАРЧАГА БАРОБАР ЭМАСМИ?

Мен 2004 йилнинг 15 май кунги мўддатли ҳарбий хизматини ўтаб келганимдан сўнг Андижон Давлат университетининг жисмоний тарбия махсус сиртки бўлимига ҳужжат топширмоқчи бўлиб бордим. Аммо қабул комиссиясидагилар ҳарбий хизмат даври иш стажига қариймайди, иш стажининг уч йил эмас экан деб ҳужжатларимни қабул қилишмади.

Вазирлар Маҳкамасининг 1994 йил 3 октябр кунги 496-қарорининг 2-бандида ҳарбий хизматчиларнинг мўддатли ҳарбий хизматини ўташ вақти хизматнинг бир ойини икки иш ойига ҳисоблаган ҳолда уларнинг меҳнат стажига ҳамда мутахассислик стажига қўйилиши дейилган. Мазкур тартиб улар учун амал қилмайдими?

И.ШЕРФОЗИЕВ,
Олтинқўл тумани, Узуқкўча қишлоғи

Вазирлар Маҳкамасининг мазкур қарори республика ҳудудида бир хилда иккунга этилиши шарт ва унда белгиланган ҳарбий хизмат даври иш стажига бирон-бир монеликсиз қўйилиши лозим. Бундан ташқари, «Фуқароларнинг давлат пенсия таъминоти тўғрисида»ги қонуннинг 37-моддаси «б» бандига кўра ҳам ҳарбий хизмат вақти иш стажига қўйиб ҳисобланади. Ҳарбий билет эса бунинг тасдиқловчи ҳужжат саналади.

СВОЖКК ДЕПАРТАМЕНТИ
МАТБУОТ МАРКАЗИ

ХАБАР ҚИЛАДИ

Ўзбекистон Бош прокуратураси ҳузуридаги СВОЖКК департаменти ходимлари «Ўзпахтасаноат» уюшмасида ўтказган текширув натижасида уюшма бошқаруви раисининг биринчи ўринбосари Виктор Дьячков 2002-2004 йилларда турли корхона ва ташкилотлардан ҳар хил эҳтиёт қисми ва товарларни ноқонуний равишда қиммат нархларда харид қилиб, олинган маҳсулот учун тўланиш лозим бўлган 24.725.086.600 сўмлик дебитор қарзини уюшмаси тизимидаги жамиятларга ўтказиб юборган, аммо корхона ва ташкилотлар билан қонуний ҳисоб-китоб қилинмаган. Натижада «Ўзпахтасаноат» уюшмасида 1.369.493.600 сўмлик кредиторлик қарзи мавжуд бўлиб, шундан муддати ўтган қарз 506.882.800 сўмини ташкил этади.

Мазкур ҳолат юзасидан 2004 йил 19 июл куни В.Дьячков ва бошқаларга нисбатан жиноят иши қўзғатилган.

Тошкент шаҳар прокуратураси ҳузуридаги СВОЖКК бўлими ходимлари Алишер Навоий кўчасидаги савдо расталарида жойлашган «Filips» дўконига ўтказган текширувда аниқланишча хусусий тадбиркор Шерзод Қодиров савдодан тушган 413.100 сўмини, Олим Акрамов эса 2.263.800 сўмини назорат-касса машинасида ўтказмаган. Шунингдек, текширувда Ш.Қодиров чет элда ишлаб чиқарилган, сертификатсиз ва божи тўланмаган 223 турдаги 55.501.200 сўмлик, О.Акрамов 156 турдаги 36.124.300 сўмлик, «Lorika LTD» қўшма корхонаси менежери М.Орипов 54 турдаги 14.776.800 сўмлик электр жиҳозлари, компьютер қисмлари ва телефонларни кириш ҳужжатисиз савдога чиқарганлиги аниқланиб, ушбу маҳсулотлар далилий ашё сифатида олинган.

Мазкур ҳолат юзасидан 2004 йил 19 июл куни М.Орипов, Ш.Қодиров ва О.Акрамовларга нисбатан жиноят иши қўзғатилган.

Қуриш шаҳар прокуратураси ҳузуридаги СВОЖКК бўлими ходимлари Касби туман «Пахтакор» ширкат ҳўжалигида ўтказган текширувда ҳўжалик таъминотчиси Бекмурод Олимов 2004 йил июн ойида «Қарши ёғ-экстракция» ОАЖдан олинган 3.981.700 сўмлик 4300 кг. ўсимлик ёғини ҳўжалик ҳисобига кириш қилмай, номалум кишиларга сотиб юборганлиги аниқланган. Мазкур ҳолат юзасидан 2004 йил 19 июл куни Б.Олимовга нисбатан жиноят иши қўзғатилган.

Самарқанд вилоят прокуратураси ҳузуридаги СВОЖКК бошқармаси ходимлари «Нуробод-дон» АЖда ўтказган текширувда жамият раиси Ҳамза Шокиров ва бош ҳисобчиси Бекзод Меликуловлар 2003 йил давомида 892.932.000 сўмлик товар айланмасини амалга ошириб, Нуробод туман солиқ инспекцияга ёлгон ҳисобот топшириб, 7.137.500 сўмлик фойда солигини бюджетга тўлашдан бўйин товлаб келганлиги аниқланган. Мазкур ҳолат юзасидан 2004 йил 28 июл куни Х.Шокиров ва Б.Меликуловларга нисбатан жиноят иши қўзғатилган.

BIR JINOYAT TAFSILOTI

Ўғри ўз номи билан ўғри. Бирон уй, дўкон ёки битта-яримтанинг кассасига тушади. Мақсад битта: ниманидир қўлга киритиш, бел оғритмай тараллабебод қилиб яшаш. Бошқаси билан унинг иши йўқ. Энг асосийси қўлга тушиб қолмаса бўлгани. Худди шу — биз фикр юритаётган, бугун ёки кеча пайдо бўлиб қолмаган, бинобарин энг қадимий «қасб» эгалари ҳисобланган ўғрилар ҳозир ҳам кўп хонадонларга ғам-ташвиш келтириб, фаолиятини давом эттириб келмоқда. Қадимда, аниқроғи яқин ўтмишимизда томитешар ўғри деган ибора бўларди. Бундай ўғрилар бировларнинг ҳовлисига асосан томни тешиб тушишар эди. Биз куйида ҳикоя қилмоқчи бўлган воқеанинг қаҳрамони эса ўзининг аجدодларидан фарқли ўлароқ янги, тўғрироғи замона заилига мос услубни танлади. У уйларнинг балконларидан ошиб ўғирликка кирган. Сабаби оддий: ҳозирги кўп қаватли уйларнинг деярли барчасида балкон бор. Биринчи қаватдаги уйларнинг балконлари панжара билан ўралган ҳолда, аксарият иккинчи қаватдан юқоридаги балконлар панжара билан ўралмайди. Кўпинча эса деразалар ҳам очик қолдирилади. Аинан мана шу ҳолат Каримни(исм-фамилиялари ўзгартирилган) бефарқ қолдирмади.

2003 йилнинг 11 апрел тонги. Ўша куни ҳамма катори Х.Файзулина ҳам ширин уйқуда эди. Бир маҳал бўйнига совуқ нарсанга тикилиб қолди. Бунинг устига эркак кишининг паст товуши туш кўраялман деб ётган мезбонни кўз очишга мажбур қилди. Қараса, қора никобли бир эркак ангашганча қўлидаги пичоқни бўйнига тираб турибди.

— Овозингни чиқарма. Бу дағдагадан бечора аёлнинг аввалига тили калиммага келмай қолди. Сўнг бу кимсанинг қўлидан ҳар қандай қаҳқўлиқ келишига ишонди шекилли, титраб-қақшаб сўради:

— Сизга нима керак?
— Овозингни чиқарма. Яшириб қўйган пулларингни, тиллаларингни тез чиқар.

— Менда унақа нарсалар йўқ.
— Чўпчанингни бошқага айтасан. Агар ҳозир чиқариб бермасанг мана бу билан бўғзингни... — Карим қўлидаги пичоқни унинг бўйнидан охиста юргиза бошлади.

— Йўқ... йўқ...
— Ҳа, жон ширин-а? Хўш, яширган жойингдан чиқарсанми энди?
— Ҳозир... ҳозир... нариги хонада...

Бироз ўтиб, полда қўлоқлари боғланган Х.Файзулина ёлғиз қолди. Карим эса ҳаммаси бўлиб 435 минг сўмлик тилла тақинчоқлар ва пулларни олганча балкон оша яна кўздан йўқолди.

Ўғирланган бойликлар Каримга анча вақтга етди. Оиласининг кам-кўстини қисман бўлса-да, қўллаб турди. Болалари отасининг «ишлаб», тўлиб-тошиб келаётганидан хурсанд. Хотини ҳам «қаерда ишлаяпсан, шунча пулни қаердан топяяпсан» демайди. Унинг учун эри қайси йўл билан бўлмасин пул топиб келса бўлгани.

Орадан тўрт ой ўтиб Каримнинг топан-тугани охираб қолди. У энди янги овга шайлан бошлади. Одатда у жойини изламасди. Ўша жойга уй эгаларининг ўзлари олиб борарди. Қандай қилиб дейсизми? Жуда оддий. Карим гавжум

жойларда, бозорларда келган-кетганларга зиддан эътибор бериб юрарди.

Мабодо бўйнига, қўллари-ю бармоқлари-га тилла тақинчоқлар тақиб олган биронта аёл ёки эркакни кўриб қолса, унга билдирмасдан изма-из бораверарди. Буни қарангки, бечора ўлжанинг

билан кўрувдим.

Бу гапдан сўнг она-бола бир-бирига қараб олди. Лекин ўғри сўраётган нарсаларнинг қаерда турганини айтишмади. Карим эса бу сукунатга ортиқ чидай олмади.

— Хўш, қаерда турганини айтасизларми ёки йўқми? Хўп, унда ўзим излайман. Лекин бир гапни айтиб қўяй: мен «тинтув» қилаётганимда бақир-чақир қилсаларинг иккалангни ҳам асфалософилинг жўнатаман. Гапим тушунарлими?

Кўп вақт ўтмай Карим

хазиналар маконидан чиққан кишидай бир талай тилла тақинчоқлар, бир қанча Россия рубли-ю, АҚШ долларларини кўтариб чиқди. Агар буларни

қўшилди. Бутунлай таҳликага тушиб қолган Карим тезроқ қочмаса, қўлга тушиб қолишдан хавфсираб ўзини балконга урди ва очик деразадан паства сакраб қоронғуликка сингиб кетди.

Каримнинг ўғрилиқ фаолияти бундан кейин ҳам давом этди. Авваллари юрагида озроқ бўлса-да ҳадик, қилаётган ишидан афсусланиш бор эди. Гоҳида «шу охиригиси, бошқа қилмайман, энди қўлга тушиб қолишим мумкин» дея ўзига ўзи сўз берарди. Лекин ўрганган кўнгли ўртанса қўймас деганларидек ўғрилиқдан тушаётган жарақ-жарақ пуллар уни ҳаром йўлга чорлаб турарди. «Бу сафар қўлга тушмадимми,

БАЛКОНДАН
ЎҒРИ

охирги манзили уйи бўлади. Карим эса ўлжаси ичкарига кириб кетгач, уй атрофини обдон текширади. Яқин атрофда халақит берадиган нарсалар йўқми, балкондан ошиб тушса бўладими, уйда неча киши яшайди ва ҳоказо. Кузатишлар нирҳоясига етгач, ов кунини белгилаб уйига кетарди.

«Ови» яна бароридан келди. Бу сафар уйда икки киши бор эди: ўрта ёшлардаги она ва унинг қизи. Карим аввалги сафаргидек юзига ниқоб кийиб эрталабки уйда ётган она-болани туртиб уйғотди. Қўлига пичоқ тутган бегона кимсани кўриб, кўрқиб кетишди.

— Иккаланг ҳам овозингни чиқарма. Агар гинг десаларинг ҳаётларингга нуқта қўйиб қўяман.
— Кимсиз?
Сизга нима керак? — қўрқалса сўради она.

— Овозингни кўтарма. Иккаланг ҳам тез ерга қараб ёт. Қани бўлларинг. Бўлмаса ҳозир...

Бегона кишининг важдоҳати уларни бора-бора ерга ётишга мажбур қилди. Карим дағ-дағ титраётган она-боланинг устига келиб, қўлоқларини боғлаб бошлади. — Хўш, энди тилла тақинчоқ ва пулларинг қаерда турганини айтинглр, — деди Карим. — Фақат унақа нарсалар бизда йўқ дея кўрманглр. Кўнудз кунли уларни кўчага бир «шамоллатиб» келганларингнни ўз қўзим

пулга чақадиган бўлсак, ҳаммаси бўлиб 350 минг сўмини ташкил этарди. Карим бир кечада шунча пул топангидан хурсанд бўлиб, уларни шошилганча ички чўнтақларига жойлаб бошлади. У оладиганини олган, энди кетса ҳам бўларди. Лекин ерда юзтубан ётган, эгнида фақат тунги кўйлаги бўлган ожиза қизга қараб, нияти ўзгарди. Онани айланиб ўтиб, кўрқувдан титраётган қизнинг устига энгашди. Ўғрининг нияти бўзилганини, ҳозир бир нима қилмаса охири жуда ёмон бўлишини сезган она илтижо қилди:

Нафсига берилган
кишидан хунар келмас
— емакдан ўзга; шахс-
параст кишидан фойда
етмас — демакдан
ўзга. Бири ҳаром ов-
қатдан ором олар,
бири ўз мақтовви сўзи-
дан роҳатланар.

Алишер НАВОЙ

— Худо хайрингни берсин! Олади-ганингни олдинг. Қизимга тегма энди.
— Учир овозингни!
Бўлмаса ўласан! Карим шундай деб қўлидаги пичоқ билан қизнинг кўйлагини қирқа бошлади. Шу вақт ўғрининг бемалол уйни тинтишига томошабин бўлиб қолган, қанчадан-қанча дуру жавахирлари ўғрининг қўлига

кейингисидан ҳам тушмайман, демек мен ростаман ўғриман». Бу Каримнинг шioriига айланди. У ҳаммаси бўлиб 20 мартага яқин «ов»га чиқди. Гоҳи уй эгалари уйғониб қолиб куруқ қайтган бўлса, гоҳида омади чолиб катта пулни қўлга киритди. Баъзан ўлжаси бир пачка сигарет бўлган бўлса, баъзида бир миллионга яқин суммани ташкил этди. Бир оқшомнинг ўзида иккита хонадонни «тоза-лаб» кетган пайларни ҳам бўлди.

Турган гапки, бор-будидан айрилган уй эгалари ҳуқуқ-тартибот органларига мурожаат қилишди. Лекин ўғрини топиш йўлидаги саъй-ҳаракатлар бесамар кетаверди. Негаки, у фақат битта туманда эмас, Тошкент шаҳрининг барча туманларида фаолият юргизарди.

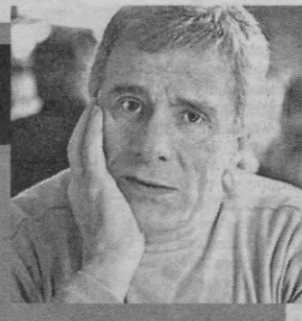
Халқда шундай пурмаъно ҳикмат бор: «Кўрмаганингни кўргани курсин». Карим ҳам бўли оғирмай, тер тўкмай қанчадан-қанча пулу тилла-жавахирлар топти. Босар-тусарини билмай ҳаром йўл билан топишган бойликларини аёвсиз сарфлади.

Ҳаром мол қимга буюрибдики, унга буюрса? Карим ҳар доим тилла тақинчоқларни сотиб келиш учун хотинига берарди. У охириги сафар бозорга бориб, ўғирлик молларни энди сотишни бошлаганида тақинчоқларнинг эгаси уларни таниб қолди. Оқибатда балконишар ўғрининг фаолиятига чек қўйилди. Суд ҳукмига кўра унга қонуний жазо белгиланди.

Зокиржон ИБРАГИМОВ,
Чилонзор тумани прокурори.
Фозил МАМАШАРИПОВ,
«Нуқуқ» муҳбири

KADR ORTIDA

«Оқ бўрилар», «Прерия», «Онтарио соҳилида бўлган воқеа» каби фильмларда миллионлаб томошабинлар учун адолатли ҳинду образини яратган инсон югославиялик актёр Гойко Митичдир.

Гойко МИТИЧ:

«МЕН КЎП НАРСАНИ ҲИНДУЛАРДАН ЎРГАНДИМ»

сифати (айниқса кинотеатрларда) паст бўлишига қарамай Гойко Митичнинг кўзларида нимадир бор эди. Мана шу «нимадир» миллионлаб томошабинларни экранга қаратарди.

Гойко Митич яратган образларда мени ўзига тортган жиҳат оддийликдир. Афсуски, бугун санъатига қараганда кўпроқ атрофдаги мишмишлари билан ном чиқараётган ван Дамм, Сталлоне ва шу каби бошқа актёрларда юқорида айтиб ўтилган оддийлик етишмапти. Ҳолливуднинг қарашлари бўйича замонавий фильм қаҳрамони адолатни қарор топтириш учун албатта қаернидир портлатиб юборади ва ўнлаб кишиларни уриб, оғзи-бурнини қонга белади. Биз билган Чингачгук эса муаммоларни бундай ҳал қилмасди.

Оцеола ва Текумсе каби қаҳрамонларни яратган Гойко Митичнинг ёши бугун олтимишдан ошган. Шунга қарамай «сўнгги могиқан» ҳар йили Карл Май хотирасига бағишланган фестивалда от миниб, бошига ранг-баранг патлар тақилган жангчи ҳинду образида иштирок этади.

— Америкалик ҳиндулар билан урғашганимиз?

— Бир неча йиллар олдин бир

марта учрашганман. Учрашувдан қолган таассуротларимни тасвирлаб бериш қийин. Мени жуда яхши қабул қилишди. Аждодлари ҳақидаги воқеаларни сўзлаб беришди. Улар оқ танли босқинчилардан анча зулм кўришган экан. Тарихда америкаликлар ҳиндулар билан 400 дан ортиқ шартнома тузишган, лекин биронтасига ҳам амал қилишмаган. Менимча, бу — катта фожеа.

— Сиз яратган ҳинду образи ҳаётингизда ёрдам берганими ёки ҳала?

— Албатта ёрдам берган. Ҳиндулар тарихини ўрганиш жараёнида бу халқдан кўп нарса ўргандим. Табиатга муносабат, ҳаёт фалсафаси. Бугунги кунда ҳамма фойда кетидан қувади. Ҳиндулар фалсафаси эса ҳаёт учун энг зарур нарсаларни ўйлашдир. Биз бугун фойда кетидан қувиб атроф муҳитни унутиб қўяпмиз. Натижада ичиб бўлмайдиган сувлар кўпаймоқда, нафас олишимиз учун тоза ҳаво қамайиб бораёпти. Ерларни заҳарлаётимиз, ваҳоланки шу ердан униб чиқаётган ҳосилни еймиз. Бепарволигимиз фақат ўзимизга зиён.

— Турли мамлакатларда мухлисларингиз кўп. Уларни улар яхши

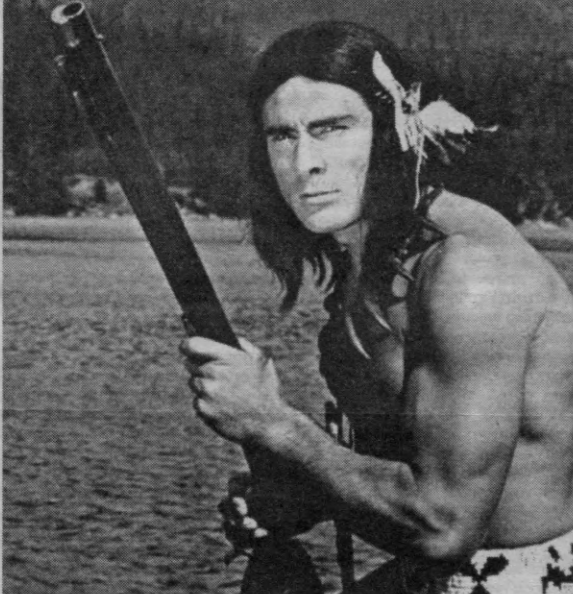
кўрган Чингачгук бугун нима билан машғул эканлиги қизиқтиради.

— Охири пайтларда театрда ижод қилаёганман. Бир неча фильмда суратга тушдим. Лекин асосий ролларда эмас. Очигини айтман, бу роллар унчалик катта муваффақият қозонмади. Театрда эса Спартак, Бергамолик Труфалдино образларини томошабин яхши қабул қилаёпти. Булардан ташқари «Д'Артаньян ва уч мушкетёр», «Робин Гуд» каби спектаклларда ўйнаёман. Менга кўпроқ театр ижоди ёқади. Томошабин ижрони қандай қабул қилаётганига қараб изланиш мумкин. Бир кун бундайроқ ўйнасанг, эртасига бошқачароқ. Шу орқали сифатга эришилади.

қолмайди. Ўн йилдан буён театрда ижод қилиб келаёганман. Германия бирлашгандан сўнг катта сахналарда Карл Майнинг асарларини намойиш қилаёلمиз. Етти-саккиз минг томошабин. Бу спектакллар бошқаларидан фарқ қилади. У ерда жанг сахналари бор, отларда югуришга тўғри келади. Бу эса жисмоний куч ва актёрлик маҳоратини талаб қилади. Бир тарафдан бу жуда яхши. Қаришга вақт қолмайди.

— Ўрта Осиё мамлакатларида бўлганимиз?

—Туркменистонда бўлганман. Фильм сахналарини Амударёда суратга олганмиз. Собиқ Иттифокнинг интиҳоси ақинлашётган даврлар эди. Бунгаёям ўн йилдан

Кинода эса бошқача. Атрофда техника, шовқин-сурон. Хуллас, режиссёр бўлди олинди дейди-ю навбатдаги сахна олинади. Уни ўзгаришига деярли имкон

ошиб кетибди. Вақтим бўлса сиз тарафларга яна борарман.

Хориж матбуотидан Жаҳонгир МАХСУМОВ таржимаси

SHOW-SHOW

«ҲАМЛЕТ»НИ КИМ ЁЗГАН?

ЕВРОПА ВА АМЕРИКАДА ШЕКСПИР ШАХСИЯТИ БОРАСИДАГИ БАҲСЛАРНИНГ ЯНГИ ОКИМИ БОШЛАНДИ

Елизавета даврининг оқсуяқларидан бўлган де Вере яхши таълим олади. У Оксфорд ва Кембрижда ўқийди ва дунё бўйлаб саёҳат қилади. Де Вере жамиятининг фикрича, Британиянинг буюк драматурги Уильям Шекспир эмас, балки Эдуард де Вередир. Граф шунчаки ўз номини паст табақага аралаштирмаслик учун ўша актёрнинг исмини асарлари учун тахаллус сифатида танлаган. Британиянинг расмий шекспиршунослари де Вере мухлисларидан бу фикрлари учун анча ранжишди. Стратфорд - Эйвондаги «Шекспир Ватани» жамаармасининг раиси Стенли Уэллс: «Буларнинг барчаси бўлмағур гаплар! Шекспир пьесаларини Шекспирнинг ўзи ёзган, де Вере эмас!» — дея газаб билан мурожаат этди.

Барибир, Уэллс бундай қарама-қаршиликларга қўнқишига тўғри келади, chunki шу пайтгача «Ҳамлет»нинг ҳақиқий муаллифи деб кимларни айтишмади, дейсиз! Ма-

салан, драматург Кристофер Марло ёки файласуф Фрэнсис Бэкон. Яна шундай тахминлар ҳам борки, гўё Шекспир британиялик Козьма Прутков эмиш, chunki бу тахаллус ортида бутун бир муаллифлар жамоаси яширинган. Адабиётшуносликда Шекспирнинг драматургик истеъдодида шубҳа билан қарайдиган изланувчиларни «стратфордлик бўлмағанлар» деган ибора билан таърифлайдиган бўлишди.

Негадир Шекспирнинг муаллифлигига ишонувчилардан кўра ишонмайдиганлар кўпроқдек туюлади. Жуда бўлмаганда улар ўз фикр-мулоҳазаларини анча фаоллик билан илгари суришади, яъни уларни газеталарнинг шов-шувли саҳифаларида учратиш мумкин. Шекспирнинг муаллиф эканлиги ҳақидаги аънанавий қарашлар эса ҳамон зерикарли мактаб дарсликларидан нарига чиқмади.

Баъзи адабиётшунослар Уильям Шекспирни «Ҳамлет», «Макбет»

Шу йилнинг 24 июнида Британиянинг «де Вере жамияти» деб номланган адабий тўғараги «Ҳамлет», «Ромео ва Жульетта» асарларининг муаллифи вафот этганлигининг 400 йиллиги муносабати билан тадбир ўтказди. Бунга ажабланишингиз шубҳасиз, chunki барча энциклопедиялардаги маълумотга кўра, Уильям Шекспир 1616 йил 23 апрелда вафот этган. Лекин жамият аъзолари Шекспир деган драматургни хотирлашмоқчи эмасди. Улар буюк комедия ва трагедияларнинг муаллифи Шекспир эмас, балки унинг замондоши Оксфорд графи Эдуард де Вере эканлигига қаттиқ ишонишади.

ёки юзлаб сонаталар муаллифи сифатида кўришни нима сабабдан шунчалик ёқтиришмаслигини тушулмай қийин. Эҳтимол, «Глобус» театридан чиққан оддий актёр буюк трагедиялар фонидан жуда кичкина фигуралек туюлгандир.

Шекспир эхтиросларини сахнадан йироқ ва умуман ёрқин воқеаларсиз умр кечирган одам ёзганига ишониш қийин. Нима бўлганда ҳам жиддий (кўпинча жиддий бўлмаган) шекспиршунослар неча йилдирки, Шекспир пье-

саларини унга замондош драматургларнинг асарлари деб даъво қилишмоқда. Улар ўша даврда яшаган, икки қатор драматик диалог ёзишга етарлича саводи бўлган бирор бир инглизни топиб олишса бас, янги назарияга асос етарли. Шундай қилиб, де Веренинг мухлислари ўз «доҳий»ларининг навбатдаги вафот санасини нишонлашди.

Америкалик тадқиқотчи Робин

етказмаслик учун унинг пьесалари актёр Уильям Шекспир номи билан қўйиларди.

Уильямс ўз фикрининг исботи сифатида бир неча далиллар келтиради. Масалан, Уильям Шекспирнинг драматик асарлари тўплами граф Пембрук ва Монтгомери, графиня Мэрининг ўғилларига бағишланган. У Шекспир сонаталарида баъзи бир «шубҳали» пьесаларини аниқлаган. Унинг фикрича, агар бу пьесаларни эркак киши ёзган бўлса, ўз жинсига нисбатан ёзганлигидан далолат. Агар биз буни аёл киши ёзган деб тахмин қилсак, унда ҳаммаси жойида. Яна бир исбот Эйвон оқсуяк деган лақаб билан боғлиқ. Бу лақабини Шекспирга драматург ва шoir Бен Жонсон берган. Уильямснинг аниқлашча, Мэри Пембрукнинг Эйвон дарёсида кўргони бўлиб, оқсуяк унинг рамзи бўлган экан. Айёр Бен Жонсон «Қирол Лир» ва «Бўрон»ларнинг ўта махфийлаштирилган муаллифини қаердан билишини фақат тахмин қилиш мумкин. Яна шунга таъкидлаш мумкинки, америкалик олимнинг шекспиршунослар конференциясида ўқиб эшиттирилган фикрлари кенг оммага «Бильд» немис таблоиди орқали тарқалди. Бу Робин Уильямс олға сурган фикрларга бўлган ишончни қамайтиради.

Дилдора АЛИМОВА тайёрлаган

UCHRASHUV

— **Муножот опа, сахнадаги жиддийлигингизга қўшиқларингиз оҳангидagi дард сабаби?**

— Алишер Навоий, Бобур, Ғазулий, Машраб, Нодира, Мискин каби классик шоирларнинг ғазаллари билан айтилувчи қўшиқларни ижро этиш жараёнида қулиб, қувноқ туриб бўлмайди. Ғамгинлиكنинг остида ички кечинмалар берилган. Уларда ички тугёнлар юзага чиқади. Ҳаётда эса қувноқлики яхши кўраман.

— **Эхтимол юрагингиздаги аллақайси дард сизни шу йўлга бошлагандир?**

— Юрагимда ҳеч қандай дард бўлмаган. Болалигимдан мақомга, мушкетёр қўшиқларга иштиёқим баланд эди. Классикада овоз имкониятини кенг очиб беради. Шу нуқтаи назардан устозим Шавкат Мирзаевдан консерваторияда анъанавий ижрочилик бўйича тахсил олдим. Овозим талабига кўра ёшимга мос бўлмаса ҳам «Муножот», «Ушшоқ» ни хиргойи қилардим. Кўпроқ Навоий ғазалларини яхши кўраман.

— **Умрбоқий қўшиқ яратиб бугунги кун учун ноёб нарсга бўлиб қолади. Бунинг боиси нимада?**

— Умрбоқий ашулалар, макомлар халқимизнинг ўлмас бойлиги, олтин мероси. Сабаби, ғазаллар пурмаёно, мусиқаси ҳам узунка кўз қўйгандек. Устоз ҳофизлар жарангдор, жозибдор овози билан ашулани халққа етказиб, одамлар қалбида ўчмас из қолдиришган. Ҳозирги енгил-елпи қўшиқлар эса уларнинг ижодкорлиги санъатга бироз юзакни қараштаганининг оқибати. Мушкетёр мусиқа ўзгача масбулиятни талаб этади. Шунинг учун баъзи санъаткорлар зиммасига мушкул вазифани олишни исташмайдди. Тушунолмагани учун классикадан ўзини олиб қочади. Бугунги ёшлар кўпроқ қўшиқнинг маъносига эмас, куй ритмига боғланиб қолишапти. Агар санъаткор жонини жабборга бериб меҳнат қилса, ўз устида ишласа, мевасини бироз вақт ўтган албатта кўради, ўтган вақти бекор кетмаганини тушунади.

— **Енгил-елпи қўшиқларнинг умри қанча дейишад.**

— Бугун қўйланган қўшиқлар эртага хотирадан ўчадиган, унинг маъноси нима, куйи қанақа — ёдда саклаш қийин бўлиб қолади. Чунки у ижодкорнинг қалбидан ўшашиб чиққан эмас-да. Саёз ашулаларда кўнгилни жиз эттирадиган нарсанин ўзи йўқ, шунинг учун уларнинг умри жуда қисқа.

— **Ўхшаш овозлар ҳам жуда кўп. Уларни бир-биридан ажратиб қийин бўлиб қолади. Сизнингча, тақлидчилар ўз йўлини топа олармикан?**

— Ҳаваскор ижодини кимгадир тақлид билан бошлаша, унинг ашулаларини ўзинча ижро этиб юрса, бу ёмон эмас. Тақлид қилувчининг нафақат овози, хулқ-атвориам ўхшаб кетаркан. Баъзи хонандаларнинг овозини эшитиб, машҳур санъаткордан ажратма олмайдим. Шерали ака наҳотки шунақа ашула айтган бўлса деб ўйлаб қоламан. Ашула саёз, овоз ўша овоз... Экранда эса бошқа қўшиқчи бўлади. Лекин тақлиднинг олдини олиш мумкин. Бунинг учун вақтида ўз йўлини топиш, устоз қўриш керак.

— **Энг яхши уновон — элнинг меҳру эътибори дейишад... Эл назарига тушиб осон эмас. Назардан қолиш-чи?**

— Элга манзур бўладиган қўшиқ айтиш ва халқ билан бирга бўлиш

керак. Миллийликини йўқотмаган ҳолда ижод қилиш лозим. Халқимизнинг минг йиллик дарди, ички кечинмалари қўйланган ашулаларимизнинг бугунги тақдири ҳақида қуёнимай гапиролмайман.

Ёшлар хафа бўлишмасину, икки-та ашулани тайёрлаб, клип қилиб назарга тушдим деб хато ўйлашади. Бу ўзини алдашдан бошқа нарсга эмас. Халқнинг назарига тушиш учун клип қилиб чиқиш эмас, ўз устида ишлаш, истеъдодлиқирраларини очиб бера олиш керак. Хонанда сахнага чиққанда тингловчиларга бўлган хурматини кўрсата билиши ҳам зарур. Булар оддий, майда-чуйда гапларга ўхшади, аммо ҳамма нарсга шундан бошланади.

— **Бугун турли қўриқ-танловлар кўпайиб кетди: «Тарона», «Она замин қолдўлари», «Нихол»... Ҳаммаси ҳам ёшларнинг ўсишига хиз-**

мат қилаётими?

— Биз ўқиган пайтларда «Мархабо, танланлар» каби танловлар ўтказиларди. Унда ҳақиқий истеъдодлар кашф этиларди. Ҳозирги танловлар эса... Уларнинг бўлгани яхши, лекин охириги пайтда ижодкорларни мода кўрсатувчиларга тақдослагим келади. Кимўзарга сахнада ўзларини, либосларини кўз-кўз қилишяпти. У ерда умрбоқий қўшиқлар айтилмаяпти. Кийиму ташиқ кўриниш билан муваффақиятга эришадигандек туюлапти. Бунга ачинаман.

Устоз санъаткорлар овозининг жўшқинлиги билан тингловчини жалб қилган. Ҳамиша миллийлигимизни кўрсатадиган кийимлар кийишган.

— **Ҳар гал хоржга чиққанингизда юртимизни соғинишингиз табиий. Ана шундай пайтларда кўнглингизга нима таскин беради?**

— Чет эл сафарига чиққанимизда ҳар хил ҳолат бўлади. Концертлардан олдин тайёргарлик жараёни, сўнг интервюлар... Бундан ташқари концерт ҳақи ўтиши учун бутун эътиборимизни ишга қаратамиз. Бир келиб қолибмиз, айланиб кетайлик дейиш йўқ. Гастролларда фарзандлар, ақинларимиз, ўй-жой, ошонани кўз олдимизга келтираемиз. Қанингда уйда бўлиб қолсагу, ош, мас-тава ёки шўрва қилиб ичсак деган хавлга ҳам бораемиз. Чет элга бора-гач ўзимиз учун шароит яратамиз, ош қиламиз, аммо уйдагидек чиқмайди. Ўз ўйинг — ўлан тўшагинг деб шунга айтишад-да. Кўнглимиз соғинчга тўлган пайтларда ашулаларимиз таскин бўлади.

— **Болалигингизда нималарни орзу қилгансиз? Улар рўёбга чиқди-ми?**

— Болалигимдан машҳур санъаткор бўлиш орзуим эди. Ўзимча хиргойи қилиб юрардим, мактаб чоғларимда қолхоз клубида ансамбль тузганмиз. Маданият уйида

Фани ака деган доирачи бошлқ эди. Қизиқишимизни қўриб бизга миллий кийимлар, чолғусобоблари олиб беришган. Ундан олдин Фани Султонов мусикадан дарс берган эди. «Уч дугона», «Олтин сандиқ» қўшиқларини айтиб тадбирларда чиқиш қилардик. Фақат катта санъаткор бўламан дердим. Яхши

ният қилиш керак деганлари рост экан. Яхши гапга ҳам, ёмон гапга ҳам фаришта омин дейди. Орзуим рўёбга чиқди.

— **Синфдошларингиз даврасида сўзгги бора қачон ўтаргансиз, улар билан тез-тез қўришиб**

турасизми?

— Синфдошлар билан ўтган йили мактабни тугатганимизнинг 25 йиллигини бирга нишонладик. Лекин улар билан тез-тез учраша олмайдим. Иш, оила, фарзандлар билан овора бўлиб имкон тополмайман. Тошкентда яшаётган, ишлаётган синфдошларим бор. Телефонлашиб тураемиз. Овозларини эшитиб хурсанд бўламан. Бир гал Андижонга борганимда кўрмай қайтганим учун бари кўнгириқ қилиб ўпқалашди. Ўзи икки кунга зўрга борганим. Юлдузхон қўшиғида топиб айтган, «болалигим, сени соғиндим» деб. Мен ҳам синфдошларимни, улар қўёғида болалигини соғинаман.

— **Ҳаётингиздаги муваффақиятларингиз сабаби нимада деб ўйлайсиз?**

— Биринчи навбатда санъатга қизиқиш ва истак қўчилиги. Асосийси, устозим Шавкат Мирзаевнинг ўғитлари, ёрдами. Менинг ишга, ижодга юзакни қарамаслигимда у кишининг хизмати катта бўлган. У киши бизни икки йил радио-телевидениега ҳам, концертга ҳам чиқармаган. Ош тайёр бўлган сузунча ҳам тобиға келадиган даражада бўлиши керак дерди. У киши ҳамма нарсани мукаммал тайёрлаб халққа тақдим қилиш зарур деб ҳисобларди. Нихоят, 1980 йили «Назм ва наво» кўрсатувидеа чиқиб, бир кунда элга танилди.

— **Машҳурликдан қандай тўхталар олдинсиз ва у сабаб нималарни йўқотдингиз?**

— Кўча-кўйда ёш-қари бирдек таниши, хурмат билан қарашини қўриб, умрим бекор ўтмабди деб қувонаман. Йўқотганим йўқ, билмадим... Бир нарсани айтсамми-айтмасамми... Озгина ўқинтирадигани кўча-кўйда «аноними, чўзиб ашула айтадиган» деганларини эшитиб қолсам кўнглимга оғир ботади. Қа-

нақа инсонлар бор-а?..

— **Қишлоққа бораб турасизми?**

— Қишлоқни, унинг об-ҳавосини, тоғларимиз, чанг қўчаларимиз, боғлар, жилғаларни соғинаман, яланг-оёқ юришни кўмсайман. Концертларга келсак, имкон бўлганда чиқиб тураемиз. Тўғри, олдингидай эмас.

фаатидан кечади. Шу жиҳатдан устоз бўлиш учун шоғирдингиз талаб ва лаёқатингизни кўрсата оладиган бўлиши керак. Ҳали ўзимни устоз деёлмайман, чунки шунақа шоғирд учрагани йўқ. Ўқувчиларимга эса ўз соҳасига йўлларга бердим. Дилфуза Раҳимова, Дилнурс Мирзаку-

«Бир кўнжа элга танилганмиз»

ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚ АРТИСТИ МУНОЖОТ ЙЎЛЧИЕВА БИЛАН СУҲБАТ

мат қилаётими?

— Биз ўқиган пайтларда «Мархабо, танланлар» каби танловлар ўтказиларди. Унда ҳақиқий истеъдодлар кашф этиларди. Ҳозирги танловлар эса... Уларнинг бўлгани яхши, лекин охириги пайтда ижодкорларни мода кўрсатувчиларга тақдослагим келади. Кимўзарга сахнада ўзларини, либосларини кўз-кўз қилишяпти. У ерда умрбоқий қўшиқлар айтилмаяпти. Кийиму ташиқ кўриниш билан муваффақиятга эришадигандек туюлапти. Бунга ачинаман.

Устоз санъаткорлар овозининг жўшқинлиги билан тингловчини жалб қилган. Ҳамиша миллийлигимизни кўрсатадиган кийимлар кийишган.

— **Ҳар гал хоржга чиққанингизда юртимизни соғинишингиз табиий. Ана шундай пайтларда кўнглингизга нима таскин беради?**

— Чет эл сафарига чиққанимизда ҳар хил ҳолат бўлади. Концертлардан олдин тайёргарлик жараёни, сўнг интервюлар... Бундан ташқари концерт ҳақи ўтиши учун бутун эътиборимизни ишга қаратамиз. Бир келиб қолибмиз, айланиб кетайлик дейиш йўқ. Гастролларда фарзандлар, ақинларимиз, ўй-жой, ошонани кўз олдимизга келтираемиз. Қанингда уйда бўлиб қолсагу, ош, мас-тава ёки шўрва қилиб ичсак деган хавлга ҳам бораемиз. Чет элга бора-гач ўзимиз учун шароит яратамиз, ош қиламиз, аммо уйдагидек чиқмайди. Ўз ўйинг — ўлан тўшагинг деб шунга айтишад-да. Кўнглимиз соғинчга тўлган пайтларда ашулаларимиз таскин бўлади.

— **Болалигингизда нималарни орзу қилгансиз? Улар рўёбга чиқди-ми?**

— Болалигимдан машҳур санъаткор бўлиш орзуим эди. Ўзимча хиргойи қилиб юрардим, мактаб чоғларимда қолхоз клубида ансамбль тузганмиз. Маданият уйида

Ҳаммаёқда моддий қийинчилик. Харажати қопламаётгани учун катта концертларни ўтказиш мушкул бўлаяпти.

— **Хоржлик тингловчи бизнинг тингловчилардан қандай фарқланади?**

— Мақом борасида тингловчилар орасида фарқ йўқ. Баъзи юртдошларимиз одамлар классикани яхши қабул қилмайдиган тушунчага эга. Шунини айтишим керакки, 1994 йилдан буён йилда икки марта, баҳор ва кўзда мустанкил концерт ўтказаман. Кенг тарғиб қилинмаётгани учун халқ билмаса ҳам керак. Аммо концертнинг ҳақиқий муҳлис-ларини йигилади. Бир журналист «тингловчилар билан сизнинг ўртангизда девор бор» деганида хайрон бўлгандим. Чунки унинг концертими кўрмагани биллиниб турарди. Концертларимда ижро жонли бўлгани учун мулоқот тарзида ўтди. Мени олтишашди, ашула ўрталаридаги яшанг деган хайриқиллар мени руҳлантиради. Хоржи тингловчилар эса бизни хайрат билан эшитишди. Қўшиқларимизни тушунишга ҳаракат қилишди. Концерт жараёнидаги сокин муҳитни қўриб ўзим ҳам хайрон бўлганман. Чет элда биздагига ўхшаш мулоқот бўлмаса-да, ички тугён бизни боғлаб туради. Уларнинг гапи шартмас, «браво-си, қарсаги, кийимхонагача келиб раҳмат айтишини қўриб, кўнглим тоғдай кўтарилди».

— **Устоз ва шоғирдларингиз ҳақида гапириб беринг.**

— Устозларим — Мўхаммадхон ва Шавкат Мирзаевлар. Шоғирдларим эса йўқ. Тўғри, ўқувчиларим бор. Аммо ўқувчи билан шоғирдининг фарқи бор-ку! Сийқаси чиқиб кетди «устоз» сўзи. Мен бу сўзга катта эҳтиром, фахр билан ёндошаман. Устоз шоғирд тайёрлайдиган бўлса, албатта жон фидо қилади. Ўз ман-

лова каби ўқувчиларим матбуотда мени устоз дейишибди, балки танлаган йўлини топишда кўмагимни сезишгандир. Уларга оқ йўл тилаб, ёрдамимни аямайман.

— **Аёлининг бахти аввало оиласида. Бу борада ҳам омаднингиз чопан кўринад?**

— Худога шукур. Санъатинг зўр бўлса-ю, оиланг тинч бўлмаса, бахтинг кемтик бўлади. Ёнингизда сени тушунадиган турмуш ўртоғинг, ҳар жиҳатдан сўянч бўладиган инсоннинг борлиги билан ҳаёт ширин деб биламан. Ишдан чарчаб, гоҳи эсаб бузилиб, уйга ёмон кайфиятда келсангиз оиладаги ширин муҳит барини ювиб юборади. Айниқса, фарзандлар учун онанинг ўрни муҳимлигини сезиш ҳам. Умр йўлдошини Нурматилло Бўриев — ҳинд-ўрду тили бўйича мутахассис. Ўғилларимиз Музаффар ва Шўхратни камтар ва санимий қилиб тарбиялашга ҳаракат қилдик. Каттаси ўн олтига кирди.

— **Яна чет эл сафарига ҳозирлик қўраётган экансиз. Сир бўлмаса шу ҳақда тўхтатиб ўтсангиз.**

— Европа мамлакатларига уч-тўрт мартадан бордим. Америкада уч марта, Бразилия ва Мароккада икки марта, Францияда, адашмасам, ўн мартадан кўп бўлдим. Австралия, Хитой, Япония қолди. Шу йил март ойида Москвада иккинчи марта концерт қўйдим. Мен хоржга боришимни ошкор қилмайман, фақат бориб келганимдан сўнг таассуротларини гапириб беришим мумкин.

— **Муштарийларга тилакларингиз?**

— Аввало соғлиқ, мустаҳкам ирода тилайман. Оилангизда меҳру муҳаббат муҳити сакланиб қолишини истайман. Қўшиқларим сизларга илҳом бағишласин.

Соҳиба ХАЙИТБОЕВА суҳбатлашди

HUQUQ
yuridik gazeta

Ta'sischi:
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi

Bosh muharrir:
Abdullolliq ABDURAZZOQOV
Tahrir hay'ati:
Bahroddin VALIYEV, Azimjon ERGASHEV, Jahongir SHAROFBOYEV
(Bosh muharrir o'rinbosari), Lola SHOMURODOVA, Hasan INOYATOV, Muxtor SHODMONOV

Tahririyat manzili:
Toshkent shahri, akademik Yahyo G'ulomov ko'chasi, 66.
Telefon: 133-82-34, 133-64-72.
E-mail: Info@huquq.uz.
Faks: 133-64-85, 133-10-53.

Gazetaning ro'yxatdan o'tish tartibi: N 023. Nashr ko'rsatkichi — 231, 232

Tahririyatga kelgan qo'lyozma va suratlar egalariга qaytarilmaydi. Mualliflarning fikrlari tahririyat fikridan farqlanishi mumkin. Nashrimizdan ko'chirib bosilganda «HUQUQ»dan olinganligi ko'rsatilishi shart. Tjorat ahamiyatiga molik materiallar ** belgisi ostida chop etiladi.

Buyurtma Г — 967. 11178 nusxada chop etildi. Gazeta tahririyat kompyuter bazasida teriladi va sahifalandi. «HUQUQ» original maketi.
Navbatchi muharrir: F.MAMASHARIPOV
Navbatchi: A.MUSTAFOYEVA

Gazeta «Sharq» NMK bosmaxonasida ofset usulida chop etildi. Korxona manzili: Toshkent shahar, Buyuk Turon ko'chasi, 41.

Bosmaxonaga topshirish yaqti: 20.00. Topshirildi: 18.30. 1 2 3 4 5 7 8

Gazeta haftanlang chorshanba kunlari chiqadi.
Sotuvda erkin narxda